

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Andrea Kolmanová

**Život a dílo Karla Kryla po roce 1989
a jeho vliv na současné tvůrce a interprety**

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem *Život a dílo Karla Kryla po roce 1989 a jeho vliv na současné tvůrce a interprety*, vypracovala samostatně, a že veškerá použitá literatura je uvedena v závěru práce.

V Olomouci dne: _____

Andrea Kolmanová

OBSAH

1	ÚVOD	4
2	ŽIVOT KARLA KRYLA	5
2.1	POEZIE VS. PÍŠŇOVÉ TEXTY.....	5
2.2	DĚTSTVÍ.....	5
2.3	MLÁDÍ.....	6
2.4	ŽIVOT V EMIGRACI	8
2.5	PRVNÍ MANŽELSTVÍ	10
2.6	DRUHÁ POLOVINA LET 70.....	11
2.7	UDÁLOSTI ROKU 1989	12
3	NÁVRAT KARLA KRYLA PO ROCE 1989 A JEHO NÁZOR NA SOUDOBOU SITUACI	13
3.1	UDÁLOSTI PO NÁVRATU	14
3.2	REAKCE NA REVOLUCI	18
3.3	ZDEJŠÍ PŮSOBNÍ KARLA KRYLA NA ZAČÁTKU LET 90.	19
3.4	KRITIKA POREVOLUČNÍCH UDÁLOSTÍ	20
3.5	ROZPAD ČESKOSLOVENSKA.....	25
3.6	ZAVRHNUTÍ KARLA KRYLA	27
4	SMRT KARLA KRYLA	30
4.1	POHŘEB.....	30
4.2	PO SMRTI.....	31
5	TVORBA KARLA KRYLA PO ROCE 1989	33
5.1	KRYLŮV VZTAH K JAZYKU	33
5.2	POLITICKÉ KOMENTÁŘE	33
5.3	FORMÁLNÍ A OBSAHOVÁ ANALÝZA KRYLOVY POLISTOPADOVÉ TVORBY	35
6	POKRAČOVATELÉ KARLA KRYLA	38
6.1	JAROMÍR NOHAVICA	38
6.2	DANIEL LANDA.....	40
6.3	TOMÁŠ KLUS	43
6.4	SHRNUTÍ.....	46
7	ZÁVĚR	47
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
8.1	KNIHY	48
8.2	PERIODIKA	48
8.3	INTERNETOVÉ ZDROJE	51
8.4	OSTATNÍ ZDROJE	52
9	ANOTACE	53

1 ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila písničkáře a básníka druhé poloviny 20. století, Karla Kryla. Autora úderných pamfletických písní a delších poetických a melancholických skladeb, jehož porevoluční tvorba bývá opomíjena. Toto téma jsem si vybrala, protože sama považuji Karla Kryla za jednoho z nejlepších básníků našich dějin.

Bakalářská práce je rozdělena do několika částí. V první části přiblížím život Karla Kryla do revoluce v roce 1989. V další části práce se budu věnovat jeho návratu do Československé republiky a porevolučním událostem až do března roku 1994. Zde se zaměřím na jeho proměnu z miláčka národa a národního symbolu let 68 a 89 na nespokojeného a zavrhovaného kritika. Třetí část mé práce přiblíží okolnosti smrti Karla Kryla a jeho pohřeb na Břevnovském hřbitově. Další část práce se budu věnovat porevoluční publicistické a básnické tvorbě Karla Kryla, jejímu rozboru a okolnostem jejího vzniku. V poslední části se zaměřím na hudební interprety, které nějakým způsobem Karel Kryl v jejich tvorbě ovlivnil a kteří se k jeho odkazu hlásí. Pro tento účel jsem vybrala tři hudebníky, Jaromíra Nohavicu, Daniela Landu a Tomáše Kluse. Každý z nich si své texty píše sám a nedá se říci, že by si jejich hudba byla tolik podobná, přesto můžeme najít společné rysy. Porovnáám zde společné prvky jejich tvorby a odlišnosti.

Cílem mé práce je přiblížit osobu a dílo Karla Kryla v porevolučních letech a porovnat jeho tvorbu se současnými interprety. K naplnění tohoto cíle využiji zdroje s tvorbou Karla Kryla, ale i publikace o jeho životě a dobové rozhovory a kritiky v periodikách. V poslední části budu pracovat také s oficiálními internetovými stránkami již zmíněných hudebníků, odkud budu také čerpat texty jejich písní.

2 ŽIVOT KARLA KRYLA

2.1 Poezie vs. písňové texty

Karel Kryl byl československý písničkář, básník a grafik, jeden z hlavních představitelů českého protikomunistického protestsongu v letech 1968-1989. Písňe si psal sám. V jeho repertoáru byly jak krátké úderné písňe, tak delší poetické melancholické skladby. Někdy je nazýván básníkem s kytarou. A proč básník s kytarou? Jaký je vlastně rozdíl mezi básní a písňovým textem?

„Z historie víme, že básníci často psali texty k písňím nebo naopak básně byly zhudebňovány. Namátkově – v první polovině 90. let například byla založena edice Poe'r'zie (Maťa), která produkovala texty rockových písňí. Takových příkladů lze najít mnohem víc. Samozřejmě ničemu nevadí, když se básník zároveň zabývá tvorbou textů a naopak. Důležité je rozeznat rozdíl. Setkáváme se, ale i s tím, že vydané soubory textů jsou označovány jako básnické sbírky. Ve vývoji dvojice „báseň – text k hudbě“ dochází k pokusům o ztotožňování, rozuměj postupnému stírání hranic mezi těmito dvěma odlišnými jednotkami. K problematice se ale každý teoretický odborník a i každý praktik - umělec může stavět odlišně. Například Tomáš Belko zastává názor, že „Báseň by měla fungovat sama o sobě, ale dobrý písňový text se pozná až ve spojení s hudbou. Báseň je podle něho mnohem svobodnější.“ Jaromír Nohavica zase tvrdí, že „Každá skutečná báseň je určena k recitování, zpívání a sdílení.“ Pro mě je ovšem asi nejzajímavější názor Boženy Správcové: „Zatímco mnohé básně lze zhudebnit a výsledek je pozoruhodná píseň, naopak to neplatí. Písňové texty tak jednoduše za básně prohlásit nelze, protože bez hudebního doprovodu většinou neobstojí.““¹

2.2 Dětství

Karel Kryl se narodil 12. dubna 1944 v rodině knihtiskařů. Tiskárnu v Novém Jičíně založil roku 1909 jeho dědeček spolu s Ferdinandem Scotti. V roce 1936 vyplatil Karel Kryl st. Scottiho a provoz tiskárny převzal sám. Po zabrání Sudet v roce 1938 se rodina musela přestěhovat do Kroměříže, kde otec tiskárnu obnovil. Matka Karla Kryla Marie, rozená Šebestová, pocházela z Frýdku. Tam trávil Karel spolu se starší sestrou Marií a mladším bratrem Janem prázdniny, na které rád vzpomínal. „Ale všechno z té doby má v sobě nějaký

¹BALADRÁNOVÁ, M. *Báseň versus text k hudbě (1. část)* [online]. 2011, 7.3.2011 [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: <http://opicirevue.cz/obsah/basen-versus-text-k-hudbe-1-cast>.

vykřičník. *Absolutně pozitivní vzpomínky neexistují.*² Tiskárna byla v roce 1950 komunisty zkonfiskována a rodina byla nucena přestěhovat se do suterénu neudržovaného domku.

Na základní škole se učil na jedničky, přesto však nedostal doporučení na další studium. Když byl Karel v osmé třídě, odstěhovali se do Nového Jičína, kde udělal přijímací zkoušku na keramickou školu v Bechyni. Ve škole měl problémy s disciplínou i s učiteli. Začal psát verše a naučil se hrát pár akordů na kytaru „*Ve škole na ni hráli skoro všichni. Takže i já jsem se naučil na to sáhnout, ze začátku aspoň čtyři akordy, abych uměl zahrát: ten letní den, někam pojedem, ten letní den, půvabnej je den, tehdy ještě v angličtině, protože to nebylo přeložený. Takhle nějak jsem začal hrát a psát první písničky. Je v tom hodně magie, kolem chodí krásný mladý holky, po kterých toužíš, a ty přemýšlíš, jak by ses k nim mohl dostat.*“³

Za svoji první píseň považuje *Nevidomou dívku*, přestože již před tím napsal píseň *Potkal jsem svou tchýni na mostě v Bechyni, vítr jí rozfoukal drdol*. Sám ale říká, že autor má výhradní právo určit, která píseň byla oficiálně jeho první. Ve škole se přátelil spíše se staršími chlapci, v prváku se bavil hlavně se studenty 4. ročníku, dle jeho slov mu jeho spolužáci přišli moc dětinští. Za studií ho potkala velká nepříjemnost, která poznamenala jeho další život. Ve škole se začaly ztrácet věci a hledal se viník. Spolužák Kolouch, Karlův kamarád, byl požádán, aby prohledal jeho věci. Když to odmítl, vykonal to někdo jiný a zařídil, aby se u Kryla našlo ztracené kroužátko. Díky tomu dostal trojku z chování a byl podmíněčně vyloučen ze školy. „*Byl jsem pořád nejmenší ve třídě. Navíc jsem tam zažil několik nespravedlivých osočení, která mě téměř dovedla k tragédii. Od té doby se ze mne stal fanatik na křivdy. Nesnáším jakýkoliv druh bezpráví.*“⁴ Na rozdíl od jiných spolužáků nebyla pro Kryla problémem zkouška z ruského jazyka. „*Já z ruštiny maturoval za jedna a dodnes znám celého Oněgina nazpaměť v originále.*“⁵

2.3 Mládí

Po vyučení pracoval u pece jako palič. Při práci měl hromadu volného času, který vyplňoval četbou a modelováním figurek. Bydlel se svým kamarádem Františkem Kolouchem, který když zjistil, že jeho přítel přespává v šatně fabriky, nastěhoval ho k sobě. „*Dotáhl jsem ho k sobě, jinak by Kája shnil. Bydleli jsme v podnájmu u pana Marinova*

² KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozmeněné. Voznice: Leda, 2009. str. 16. ISBN 978-80-7335-194-6.

³ KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozmeněné. Voznice: Leda, 2009. str. 31. ISBN 978-80-7335-194-6.

⁴ KOVAŘÍK, V. Bratříček za vrátky. *Mladá fronta* 1989, 45, č. 290, 9. 12., str. 2. ISSN 0323-1941.

⁵ JIREŠ, R. Nechtě jsem se stal tragédem národa. *Metropolitan* 1992, 2, č. 20, 29.1., str. 15.

na Fučíkově 50. “⁶ Oba se po čase dostali mezi mladé lidi, kteří chtěli dělat autorské divadlo. Své útočiště našli, v dnes již zbořené budově nedaleko Tržního náměstí a dali mu název Párnás. Kdykoliv se naskytla příležitost, utíkal Kryl k divadlu. Zahrál si i s ochotníky z blízkého Bohosudova v Těžké Barboře a v Baladě z hadrů od Voskovce a Wericha.

Roku 1963 narukoval do Dobřan k útvaru protivzdušné obrany. Kasárna se nacházela v prostorách bývalého, nyní úplně zničeného kláštera. Na vojně si vzal na starost knihovnu a z agitačního střediska udělal Krylárnou. Poslouchala se tam Svobodná Evropa, kterou chytali na radarové antény. Vojnu nenáviděl, světlé chvílky byly, když psal písničky nebo hrál divadlo. S kamarády připravil estrádní program *Nálet na blbý*, se kterým se účastnili Armádní soutěže tvořivosti. Tam ale někomu došlo, že se nejedná o pásmo proti válce, ale o pásmo proti armádě jako takové, a tak to zakázali. „*Udělal jsem malý kabaret a soutěžili v AST, což byla armádní soutěž tvořivosti. Zpíval jsem pár písniček, trochu jsme recitovali, jmenovalo se to Nálet na blbý a postoupili jsme s tím až do sborového kola.*“⁷

Po vojně se vrátil zpět do Teplic a založil malé divadlo Divadélko na zámku. V té době složil písničky *Pieta, Anděl, Salome, Tráva*. Teplice pro něj však začaly být těsné a tak se začal rozhlížet jinde. Kromě hraní v Litvínově se mu také rýsovala spolupráce s Divadlem experimentu, které sídlilo ve sklepení olomouckého Armádního domu. Do hanácké metropole ho zřejmě táhla kreativita místního DEX klubu, kde měl psát texty pro beatovou skupinu The Bluesmen.

Tehdejší televize natáčela v DEX klubu průřez jejich programem, na záznamu se objevil i Kryl s několika písničkami a Hana Ulrychová, která zpívala *Nevidomou dívku*. Cenzura pořad propustila až v lednu 1968. „*Zájem medií byl minimální, na první televizní křest Kryl čekal až do roku 1967. Uskutečnil se v Olomouci, kde ostravská televize natáčela dva pořady inspirované životem tamní studentské mládeže. Díky osvětlenému vedení Univerzity Palackého a nekonformnímu repertoáru klubu DEX, vedeného dvojicí Pavel Dostál-Jaroslav Göbl, vznikly dvě montáže umělecké publicistiky, v nichž kromě olomouckých pedagogů a studentů účinkoval jako host na klubovém pódiu Karel Kryl (zpíval Pietu). Víím, že pro Karla to byl na dlouhou dobu mediální vrchol.*“⁸

⁶ KOLOUCH, F. *Rozhovor s V. Klimentem*, Teplice, listopad 2003.

⁷ KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozmeněné. Voznice: Leda, 2009. str. 84. ISBN 978-80-7335-194-6.

⁸ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 65. ISBN 978-807-2626-496.

Karel Kryl vystřídal několik zaměstnání, až skončil jako asistent v pražské televizi. V dubnu 1968 vznikl projekt *Bratříček*. Pak přišly koncerty. „*Tehdy to byla doba vítězství nad sovětskými hokejisty. Tehdy jsem měl koncert ve Sluníčku a hrál se Bratříček a já musel přerušit koncert, protože někdo v sále zařval Gól!!! Takže jsme to pustili nahlas, všichni poslouchali a nakonec jsme vyhráli. Potom jsem zahrál už jenom dvě písničky a šli jsme do ulic. To byl krásnej opilej den, jeden z posledních záchvěvů naděje.*“⁹

Píseň *Bratříčku, zavírej vrátka*, obsadila druhé místo v hitparádě Houpačka, ale jeho mediální popularita netrvala dlouho. V létě roku 1969 se mnoho významných osobností octlo na seznamu pro režim nepohodlných autorů. Rušily se koncerty a omezilo se vydávání knih. V červnu 1969 odjel na deset dní do Skandinávie, což mělo velký vliv na jeho další rozhodnutí. Viděl tam, jak vypadá „svobodný svět“ a díky tomu si později zvolil exil. V srpnu se zúčastnil festivalu západoněmeckých písničkářů. V té době byly zavřeny hranice na západ a Karel Kryl zůstal v Německu. Ještě než opustil Čechy, se však stačil stát v naší zemi proslulým. Stihl zde vydat dlouhohrající desku *Bratříčku, zavírej vrátka* a ke knižnímu vydání připravil pro Mladou frontu první sborník svých textů pod stejným názvem. Tisk knížky byl však zakázán, a tak vyšla až v roce 1972 v nakladatelství Index v Kolíně nad Rýnem s titulem *Knížka Karla Kryla*, s poněkud pozměněným obsahem a s deseti linoryty autora na téma Ruka. Toto vydání, obsahující autorovy písně a poezii z let 1960-1971, přejala Mladá fronta v nezměněné podobě.

Po roce 1968 se Karel Kryl stal symbolem protiokupačního odporu, zejména písní *Bratříčku zavírej vrátka*. Působil jako zaměstnanec Svobodné Evropy, pro kterou připravoval sportovní zprávy a měl svůj pravidelný písničkový program. Ještě v říjnu díky finanční pomoci přátel, vydal druhou desku *Rakovina*, která je celá reakcí na okupaci Československa a postupující normalizaci. Lidé v Československu ho poslouchali i přes velké snažení rušiček. Tajně si přehrávali jeho písničky a přepisovali texty.

2.4 Život v emigraci

Počátky života v emigraci pro Karla nebyly lehké. Z věcí denní potřeby neměl Kryl na začátku téměř nic, jen pár náhradních košil. Případal si osamocený, ztracený v cizí zemi s cizím jazykem. Uměl se totiž domluvit pouze česky nebo rusky, díky maturitě z ruštiny. Naštěstí pro něj, se setkal s lidmi, kteří mu poskytli pomoc. Především se ho ujal Luboš

⁹KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozměněné. Voznice: Leda, 2009. str. 113. ISBN 978-80-7335-194-6.

Kaválek, který žil v exilu už dvacet let a ve Svobodné Evropě pracoval již od jejího založení v roce 1951. V dopise svým rodičům potom napsal: „*Žádnej strach, ve světě se neztratím. A hlavně klid, nic se neděje. Chleba je tu stejnej jako doma, lidi jsou dobří i zlí jako doma, snad se mi příliš nebude stýskat.*“¹⁰ V mnichovském Goethe-Institutu se začal učit německy, kurz mu zaplatila jedna hamburská organizace. Byla to prakticky jediná finanční podpora, kterou v exilu získal. „*Přišel jsem pozdě, protože výbuch pomoci Československu skončil v roce 1968 a já se o rok zdržel. Od začátku jsem si vydělával sám, jediné, co mi Němci zaplatili, byly dva krátké kurzy němčiny.*“¹¹ Nadace také začaly být opatrné, neboť mnoho Čechů pobralo podpory a poté se jakoby nic vrátili zpátky do Československa. „*To považuju za nízké, opovrženihodné a podlé. To nebyli Češi, ale Čecháčci. Říkám tomu čecháctví, a to se vztahuje i na Slováky. S češtvím to nemá nic společného. Čecháčci jsou malí a vyčůraní.*“¹² Z dobře vydělávající hvězdy pop music se Karel Kryl stal zpěvákem s nejistou budoucností. Psát, zpívat a nahrávat písničky v češtině a přitom mluvit německy, pro něho nebylo zpočátku jednoduché.

Po domově se mu stýskalo, ale věděl, že by ho tam čekala jen perzekuce, a možná i vězení. Zdály se mu emigrantské sny. „*V jednom z nich například sedí s kamarády v pražské kavárně Slavia. Nikdo z nich nechápe, jak se tam mohl octnout. Druhý den: „Cos to včera říkal v rádiu?“ Zjistí, že v pražském rozhlase sestříhali z jednotlivých slov, které dosud řekl, jeho proslav. Činí v něm poníženou sebekritiku. Probudí se zpocený uprostřed noci.*“¹³

V červnu dostal od německých úřadů azylový pas a v červenci už nahrával písně pro chystanou desku *Maškary*. Na obálku ho v mnichovských ulicích fotografoval Josef Rakušan. Nepokoje v Polsku vyvolané zdržením potravin, inspirovaly Karla Kryla k napsání písně *Ve jménu Humanity*. Alfred Znamierowski ze Svobodné Evropy ji okamžitě přeložil s názvem *Organy w Oliwie*, takže v československém a polském vysílání zazněla píseň souběžně. Její polský ohlas zajistil Krylovi samostatné rozhlasové relace i v polštině. V roce 1971 se Kryl zaobíral myšlenkou na vydání desky se svými recesními písničkami a s písničkami o holkách. V té době to ale nebylo možné. Odchodem za hranice přišel o většinu svého publika. Lidé, kteří emigrovali dříve než on, i když třeba jen o pouhý rok, ho neznali. Do povědomí lidí v Československu se přece jen dostal až na přelomu let 1968

¹⁰ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu. Příběh Karla Kryla*. Praha: Galén 2010: s. 117. ISBN 978-80-7262-649-6.

¹¹ SLÁNSKÝ, R., Hon na Karla Kryla. *Naše rodina* 1990, 45, č. 4, leden, str. 12. ISSN 0323-2743.

¹² KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozměněné. Voznice: Leda, 2009. str. 123. ISBN 978-80-7335-194-6.

¹³ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu. Příběh Karla Kryla*. Praha: Galén 2010: s. 124. ISBN 978-80-7262-649-6.

a 1969. Potřeboval tedy zaujmout nové publikum. Zpočátku se zřejmě domníval, že v Německu prorazí: „„Myslíš, že by písničky našly stejný ohlas jako u čsl. publika?“ ptal se redaktor Frankfurtského kurýra a Krylova odpověď zněla „Ne všechny, ale většina rozhodně.““¹⁴ Své rodině dokonce v jednom z dopisů napsal: „Během jednoho roku se chci dostat do okruhu německých zpěváků a pořádně zamíchat žebříčkem písní.“¹⁵

Krylův otec měl rakovinu a 23. března 1971 této zákeřné nemoci podlehl. Pohřeb se konal o tři dny později na novojičínském hřbitově, aniž o tom měl Karel potuchy. Zprávu totiž zadržela listovní cenzura.

2.5 První manželství

V roce 1972 se seznámil s Evou Sedlářovou, dcerou českých emigrantů. Najednou v sobě Karel Kryl objevil nečekaný cit. Byl zamilovaný, „Přišlo to na mě pozdě, ale zato s ohromnou silou. Byl jsem okouzlen, psal jsem poezii.“¹⁶ Eva obdivovala jeho silnou osobnost a to, že byl slavný člověk, ji nezajímalo. Kryl se s ní rád kvůli její kráse chlubil ve společnosti. 13. Července 1973 proběhl civilní svatební obřad Karla Kryla a Evy Sedlářové. V této době vznikla jeho nejbytošnější milostná poezie. Celkový vztah ovšem nebyl ideální. Eva nebyla připravená na vztah, jaký Kryl očekával. Podle všeho byl největším problémem věkový rozdíl, který mezi nimi byl. Eva se přiznala manželovi k nevěře, která prý nevycházela z lásky k někomu jinému. Jen se chtěla vzepřít vztahu s Karlem. Sama se o tom po čase vyjádřila takto: „Tehdy byla moje touha po volnosti a samostatnosti silnější než bolest mého muže.“¹⁷ Manželství proto brzy skončilo rozvodem. Kryl k tomu v knize Půlkacíř řekl: „To nebyl obyčejný milostný vztah, ale stav duše. Odhodlání a rozhodnutí s někým zestárnout. Proto to pro mě bylo tak bolestné, když to nevyšlo. Na duši mi zůstala jizva, jež se nezacelí. Moje žena Eva si našla jiný vztah, rozvedli jsme se.“¹⁸ Konec jejich vztahu nesl Karel Kryl velice těžce. „Na duši mi zůstala jizva, která se už nezacelí. Ne, to nejde jen tak vyrvat z duše to, co jsme chovali za nejsvětější. Velmi ošklivě jsem to odnesl. A bolí mě to, ještě dneska mě to bolí.“¹⁹

¹⁴KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

¹⁵ČERMÁK M. *Nanebevzetí Karla Kryla*. Praha: Academia 1997, str. 12.

¹⁶KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozměněné. Voznice: Leda, 2009. str. 68. ISBN 978-80-7335-194-6.

¹⁷KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

¹⁸KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozměněné. Voznice: Leda, 2009. str. 68. ISBN 978-80-7335-194-6.

¹⁹KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozměněné. Voznice: Leda, 2009. str. 68. ISBN 978-80-7335-194-6.

2.6 Druhá polovina let 70.

Roku 1975 Dostala Krylova matka povolení k návštěvě svého syna, i když to bylo nejspíš zásluhou nedostatečné úřední bdělosti. Podle svědectví mladšího bratra, Jana Kryla, se totiž krátce po matčině odjezdu objevili příslušníci StB a velice se po ní sháněli. Strávili spolu měsíc včetně vánočních svátků. Bohužel to bylo jejich poslední setkání. „*Mnoho jsme si řekli, ale ještě to nebylo všechno. Už nikdy nebyla možnost tak vzácnou chvíli opakovat.*“²⁰

Roku 1977 v Československu proběhla nová vlna emigrací. Díky tomu se Kryl setkal s mnoha svými krajany. Mezi jinými se uprostřed léta roku 1978 v exilu octl novinář Karel Hvižďala: „*Kryl se mě po příchodu do emigrace v roce 1978 – neviděli jsme se devět let – okamžitě zeptal, jestli nepotřebuju půjčit peníze, ač evidentně patřil k těm nejchudším Čechům či Moravanům v cizině.*“²¹

V zimě 1979 se v ČSSR načas vypnuly rušičky pro nedostatek elektřiny. S rušením krátkých vln sice pomáhalo SSSR, přesto „*...střední vlny zůstaly nerušeny, nač lidé rychle přišli, a já jsem vysílal to, co si přáli nerušeně hrát – přehrál se všechno, od The Plastic People of the Universe až po Zpěváky druhé kultury a mé písničky z roku 1968.*“²² Dokonce se pravidelně scházely party lidí, poslouchající Svobodnou Evropu společně. Těch ovšem bylo málo kvůli policii.

K Vánocům 1979 vychází Krylovi po osmi letech nová dlouhohrající deska s názvem Karavana mraků. V jeho diskografii je to deska netypická, především díky výběru repertoáru. Až na dva tituly jde o velmi nevážené písně. Pohrávání si s češtinou bylo často pro posluchače složité a některé části mohly asociovat něco úplně jiného. „*Ta deska nebyla ani dělaná pro Československo, spíše pro Západ, aby měli lidi taky trochu humoru a špásu... A navíc je to trošičku buzení emigrace, která zapomíná česky, a taky zkouška toho, jestli se dá rýmovat na šest nebo na dvanáct slabik, a ne na tři.*“²³

Státní bezpečnosti se protikomunistický básník a zpěvák Kryl nehodil ani v nejmenším, a proto během let opakovaně šířil fámy o jeho smrti. Sám Karel na to reagoval takto: „*...vím zatím o pěti družích smrti, kterými jsem zaručeně umřel. Ale není šprochu, aby na něm bylo pravdy trochu. Především jsem se měl zabít ve svém novém,*

²⁰BUJÁNEK, V. Buď na nebi sláva a na zemi mír. *Hradecké noviny* 1993, 2, č. 298, 23.12., str. 5. ISSN 1210-602X

²¹HVIŽĎALA, K.. Slovo šéfredaktora. *Týden* 1999, 6, č. 11, 8.3., str. 7. ISSN 0862-7495

²²UHDE, J. Dekáda songů poezie a protestu. *Západ* [Kanada] 1979, 1, č. 2, srpen, str. 15.

²³IRGL, M. Jsem klasik a pětinasobná mrtvola. *Obelisk* 1994, č. 6, str. 3.

speciálním závodním autě. Nikdy jsem sice neměl řidičák a ani dneska ho nemám, nevylučuji však, že kdybych papíry a auto měl, tak bych se byl býval byl docela i zabil... Za druhé mě mělo přejet auto a já fakt někdy přecházím dost neopatrně. Měl jsem se zabít v letadle, a skutečně jsem před Vánoci prožil nouzové přistání. Taky jsem se oběsil, a když se občas koukám kolem sebe, docela bych to chápal. A konečně ta pátá smrt, z té bych si srandu radši moc nedělal: měl jsem totiž umřít na leukemii. Brr. ... Poprvé mi maminka poslala telegram, jestli ještě žiji. Poslala ho i podruhé, pak už ne...“²⁴

Z Československa začaly náhle hustě chodit dopisy od Karlových příznivců. Tento ohlas sám po tolika letech nečekal, ale bylo to pro něj příjemným překvapením a velkou inspirací. Například napsal odpověď studentce Martině Hanzlíkové ze severních Čech, která se ho v dopise ptala, proč nežije v Československu.

2.7 Události roku 1989

V srpnu roku 1989 se ve Vídni Kryl a další emigranti potkali s Jaroslavem Nohavicou. Vypadalo to jako neformální setkání písničkářů, kteří si v důvěrné atmosféře, v bezpečí za železnou oponou mohou postěžovat na poměry v komunistickém Československu. Během Nohavicova vystoupení byl na podium pozván i Karel Kryl a Nohavica se k němu choval jako dobrý přítel. Po návratu do Prahy se ovšem sešel se zástupci Státní bezpečnosti a vylíčil jim podrobnosti vídeňského pobytu. Připojil také mnoho podrobností. O Krylovi prozradil, že je nespokojený se svou prací ve Svobodné Evropě a že má komplexy ze své malé postavy. Nohavica se sice zpětně hájil, že bezpečnost vyhrožovala jemu a jeho rodině, přesto ho kvůli tomu hodně lidí vidí pouze jako zrádce.

Karel společně s Karlem Moudrým letěl v listopadu roku 1989 na koncert do Wrocławu přes československé území. Pro zaměstnance protistátní rozhlasové stanice byla děsivá představa, co by následovalo, kdyby letadlo muselo na tomto území nouzově přistát. „*A pak jsme letěli přes českou zemi - těžko si ten, kdo to nezažil, dokáže představit, jaký to pro nás byl zážitek.*“²⁵ Sobotní koncert byl veden v duchu optimismu, jeden z diváků, kteří ke Krylovi vybíhali na podium, do mikrofonu zaprorokoval „A za měsíc v Lucerně!“ V té chvíli tomu věřil jen málokdo. Ovšem na závěr večera zaznělo prohlášení, že v ulicích Berlína je milion lidí. Nadšení a jásot pak nebralo konce.

²⁴ HODAČ, J. Kryl nohama nahoru (Anžto u protinožců). *Západ* [Kanada] 1984, č. 1, únor, str. 14.

²⁵ ŠUSTROVÁ, P. Nesplatili jsme Vratislavi svůj dluh. *Lidové noviny* 1999, 12, 12.11. ISSN 0862-5921.

3 NÁVRAT KARLA KRYLA PO ROCE 1989 A JEHO NÁZOR NA SOUDOBOU SITUACI

Do Československa se Karel Kryl vrátil 30. listopadu 1989, aby se zúčastnil pohřbu své matky (zemřela 26. listopadu). „*Jedu na pohřeb matky. Nemám domluveno vůbec nic. Vzдор tomu doufám, že se to bez zpívání stejně neobejde.*“²⁶ Jelikož na rozdíl od mnoha dalších emigrantů měl Kryl stále československé státní občanství, nebylo možné odhadnout, jak se zachovají celníci, až se pokusí překročit hranice. „*Přijel jsem s pocitem hazardéra. Nevěděl jsem, jestli mne na letišti zatknou nebo ne.*“²⁷ Požádal proto o pomoc svého přítele, opata Anastáze Opaska, který mu přes bavorskou vládu sehnal tzv. humanitární vízum. Jak to probíhalo na vyslanectví, popsal Hvížd'ala v knize Výpověď: „*Karel Kryl včera přijel do Bonnu a hned jsme jeli na naši ambasádu pro víza. Cestou si udělal v automatu fotografie, abych mohl zažádat taky. U okénka konzulárního oddělení jsme se poslušně postavili do fronty. Byl jsem nervózní, cítil jsem, že se po celém těle trochu chvěji, v mozku mě tlačilo a chtělo se mi často na malou stranu. Za přepážkou trůnila domovnický nasupená úřednice, v jejíchž očích se už zračil stín začínající nejistoty, který ovšem přetloukala větším hulvátstvím, jako dítě, když si neví rady. Karel Kryl byl druhý v řadě a ve svém na míru šitém kožichu stál velice sveřepě. Na řadě byl argentinský novinář. ‘Co chcete?’ pravila nevrle a česky úřednice. Novinář velmi mile, leč španělsky vysvětloval, že žádá o vízum. ‘Hele Mařeno, je tady nákej novinář, chce do Čech a neumí česky. Mám mu to dát?’ ‘Když neumí česky, tak mu to dej,’ ozvalo se zevnitř. Úřednice se tedy obrátila na cizince. ‘Tak nám sem dej pas a počkej si, my ti stejně nerozumíme fešáku,’ a pak se tomu svému vtipu srdečně zasmála a plácla přitom pravou rukou do tlustého stehna. Byla to taková nevýrazná, mírně obézní žena s bílým zašlým límečkem u blůzky, kterou jistě měla na sobě minimálně třetí den. Její kvalifikace by tak nejspíš odpovídala paní, která přijímá špinavé prádlo na mandlu. Karel Kryl k ní přisunul svůj pas, odbarvená blondýnka vypoulila oči a k neviditelné ženě za přepážkou pravila přiškrčeným hlasem ‘Karel Kryl’. Karel se jen neznatelně usmál a postavil se na špičky, aby byl větší. ‘Vy jste ale emigrant,’ řekla žena na druhé straně skla již evidentně nejistě. ‘Ano,’ souhlasil rázně. ‘A můj americký zaměstnavatel Svobodná Evropa*

²⁶ HVÍŽD'ALA, K. Se slzou na víčku. *Mladá fronta* 1989, 47, č.281, 29.11., str. 5. ISSN 0323-1941.

²⁷ REMEŠOVÁ, M. Budu o vás zpívat písničky. *Lidová demokracie* 1989, 45, č. 283, 13.12., str. 7.

vám včera posílal fax s žádostí o vízum...’ ‘Počkejte si chvíli,’ zajíkala se, pak někomu předala a dodala: ‘Další prosím!’”²⁸

3.1 Události po návratu

Celý jeho návrat do země pro něj byl zvláštní, sám nečekal, že se dostane domů tak brzo. Samotný přilet na Ruzyňské letiště popisuje takto: „*První pocit: Zima! Šáh jsem si na letišti na zem. Byl zmrzlá. Chtěl jsem ji políbit jako papež, ale nejsem Jan Pavel II., takže jsem to neudělal... Chovali se ke mně velice pěkně a za hodinu jsem přešel hranici... Sjížděli jsme dolů a najednou zezadu tam vykoukly ty věže, ty povědomé věže – a já jsem se dojal. Už jsem starší pán. Mám právo na dojetí.*”²⁹ Pro tehdejší dobu bylo příznačné tzv. převlékání kabátů. Rudé právo ještě 24. listopadu odmítalo požadavky protisocialistických sil. Přesně o týden později ale už srdečně vítalo Karla Kryla.: „*Písničkář, kluk s kytarou, jehož texty nebyly nikdy lacinou hrou se slovíčky a rýmy, leč někdy až příliš krutým zrcadlem nastaveným společnosti... Snad se v dohledné době dočkáme gramofonových desek, aby mohl každý posoudit, na kolik jsou tito písničkáři společnosti nebezpeční.*”³⁰ Karel Kryl se ještě před samotným pohřbem zúčastnil tiskové konference v Mladé frontě, kde zahrál své dvě písničky. Jednou z nich byla *Bratříčku, zavírej vrátka*. Po konferenci už pospíchal rovnou do Nového Jičína. „*Smuteční obřad je velmi emotivní. Spolu se sourozenci a za asistence příslušníků StB doprovází matku k rodinné hrobce... Spočinout na stejném místě už nestihne. V bytě v Dlouhé 20, kde Marie Krylová žila spolu s rodinou mladšího syna, se večer tisní pětadvacet lidí. Sourozenci, kteří by si přáli mít soukromí, to nesou trochu s nevolí. Je to jakoby předzvěst, jak bude vypadat většina jejich dalších společných setkání.*”³¹ Přestože přijel na pohřeb své matky, mluvil později o týdnu zde stráveném jako o nejhezčím týdnu svého života. Hned 2. prosince 1989 mu bylo povolení k pobytu prodlouženo o dalších osm dní.

Zúčastnil se setkání na pražské Právnické fakultě se stávkujícími vysokoškoláky a pro ně taky odehrál své první vystoupení po návratu. Datum Koncertu pro všechny slušný lidi, na podporu Kalifornie, zasažené katastrofou, bylo stanoveno již před 17. listopadem. To, že by mohli zazpívat Kryl nebo Hutka, byl bonus navíc, s tím nikdo nepočítal. Celý koncert trval deset hodin a na podiu se vystříдалo na pět set účinkujících. Závěr večera patřil

²⁸ HVÍŽDALA, K. *Výpověď*. Praha: Ivo Železný 1995, str. 11-12. ISBN 80-237-2125-9.

²⁹ MOTL, T. První tiskovka s Karlem Krylem. *Melodie* 1990, 28, č. 2, únor, str. 50. ISSN 0025-8997.

³⁰ AUTOR NEZNÁMÝ. Beseda s Karlem Krylem. *Rudé právo* 1989, 69, č. 283, 1.12., str. 8. ISSN 0032-6569.

³¹ KLIMT, V. KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

Karlovi, i když do poslední chvíle nebylo jisté, zda opravdu vystoupí. Díky tomu se tak po dvaceti letech objevil znovu na obrazovce. „Podle svědectví Vladimíra Mertvy postával Kryl před svým dvacetiminutovým blokem v zákulisí a vyhlížel spíše nejistě. To, co bude prožívat v následujících okamžicích, si lze jen těžko představit. Morituri te salutant! Okamžitá reakce publika. Všechny bariéry padají.“³² Na tomto koncertu se Karel zmínil o známém nápisu „Karle Kryle, už nerejem drčkou v zemi!“, kterou načmáral v listopadových dnech v průjezdu jednoho pražského domu bratr šafránského vydavatele a později úspěšný podnikatel Antonín Pallas.

4. prosince 1989 se na Václavském náměstí v Praze konala další z masových demonstrací. „Do 15:30 se Václavské náměstí zcela zaplnilo. V 15:55 hodin začala houkat siréna a v 16:00 začaly z tribuny redakce Svobodného slova projevy. Lidé skandovali: ‘Už je to tady’ a žádali demisi vlády. V 16:55 hodin po ukončení projevů zpíval Karel Gott a Karel Kryl hymnu. Lidé se pomalu rozcházeli. U sochy sv. Václava setrvalo asi 3000 osob.“³³ Gott byl tehdy podle pamětníků velice pokorný a každému se nesměle představoval jménem. Nevěděl, jak bude přijat. To, že bude zpívat s Krylem, nejspíš vůbec neočekával. Kryla v zákulisí požádali, zda by s ním mohl Gott zazpívat hymnu. Tím spojili nespojitelné a s odstupem času bylo jasné, že toto propojení prospělo všem, kromě Kryla. Krátce po tomto vystoupení z toho byl Kryl jen trochu rozpačitý. „Snad jsem pochopil, proč nás tam Václav Havel postavil vedle sebe.“³⁴ Ale po čase mu začalo docházet, jak ho tehdy využili.

Co se týká jeho politických ambicí, jsou zajímavá jeho vyjádření z roku 1989 a 1990: „Ubezpečuji všechny, že nehodlám obsadit žádný rezort, dokonce ani místo na jakémkoliv konzulátě.“³⁵ Nebo: „Bylo by neobratné, aby člověk, který byl dvacet let mimo tento stát, kandidoval do voleb.“³⁶

V prosinci roku 1989 zahájilo činnost Studentské televizní vysílání. „Fandím těm mladým absolutně, bez výjimky, protože jim nejde o renovaci systému, ale o nový systém.“³⁷

³² KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

³³ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

³⁴ VESELÝ, P. Bratříček v Mníšku pod Alpou. *Mladý svět* 1990, 32, č. 8, 19.2., str. 21. ISSN 0323-2042.

³⁵ KLÍMA, M. O víře v demokracii a toleranci. *Lidové noviny* 1994, 7, č. 86, 13.4. str. 10. ISSN 0862-5921.

³⁶ HOVORKOVÁ, I., Karel Kryl si získal Hradečáky. *Východočeský večerník* 1990, 1, 26. 3. SSN 1212-2165.

³⁷ KRTOLOVÁ, A. Jak se Karel Kryl... *Ostravský večerník* 1989, 22, č. 245, 13.12., str. 4. ISSN 1212-7078.

5. prosince vystoupil na Hutkově Benefici v pražské Lucerně. V této době byl v jednom kole, vystoupení střídalo vystoupení. „*A nabídky k vystoupení se na mě začaly sypat, dokonce jsem hrál pro film FAMU na Karlově mostě, byla příšerná zima. Šlo to jedno za druhým – na Zábradlí, do Sportovní haly, do Národního... Ve středu musím do Olomouce, ve čtvrtek do Ostravy a v pátek do Bratislavy. Pocity? Co bych vám povídal. To cítíme všichni stejně.*“³⁸

7. prosince se v Paláci kultury a sportu v Ostravě-Vítkovicích konal velký písničkářský koncert. Závěrečnou píseň *Lásko!*, s Karlem zpívali na podiu všichni účinkující tohoto večera. Milan Kaplan o tom řekl toto: „*Zažil jsem spousty zajímavých atmosfér, především na folkových podnikách, na kterých jsem se podílel. Jedna z nejúžasnějších byla v Břeclavi, kde byl vytrucovaný poslední díl Folkového kolotoče. Bylo to tam úžasné, ale to, co bylo v hale, když nastoupil Karel Kryl, to jsem v životě nezažil...*“³⁹

Kryl chtěl opět navázat vztah se svým bratrem, ale obával se, že to nebude tak jednoduché. Proto když za ním přijel do Nového Jičína, zdržel se jen několik desítek minut. Podle všeho mu jeho bratr záviděl volnost a možnost cestovat, a Karel Kryl svému bratrovi zase záviděl jeho tři děti.

Večer zpíval na bratislavském náměstí. Slováci ho uvítali s velkým nadšením, slovy: *Vitaj doma!* „*Po urputnej snahe sa mi podarilo zohnať Karla Kryla. Prišiel, zahral, zadíval sa do davu a povedal: 'Milan, toto sa skončí. Budete sa tu žrať ako psi a všetka špina vypláva na povrch.'* Pozeral som sa naňho ako na zjavenie a – prepáčte – myslel si, že keca.“⁴⁰

9. prosince vyhlásil Gustav Husák prezidentskou amnestií a Kryl tak byl bez jakékoliv žádosti, osvobozen ze zločinu opuštění republiky. Neměl však čas o tom nějak dlouze přemýšlet, během prvního prosincového týdne zpíval přibližně na třiceti místech a na všech samozřejmě zdarma.

Udavači StB se díky posledním událostem obávali, co s nimi bude. Nestalo se nic. Po pár týdnech nervování, většině z nich nastaly opět bezstarostné časy. Za všechna ta léta nesvobody najednou nebyl nikdo zodpovědný, až na pár obětních beránků. Kryl celou tuto situaci komentoval takto: „*Ve chvíli, kdy jsme se nedokázali chovat jako vítězové a dát státu zákony, aby se to všechno nemohlo znovu opakovat, nikdo nikoho nepostihnul,*

³⁸ ÍRA. Minuty poté s K. Gottem a K. Krylem. *Svobodné slovo* 1989, 45, 6.12., č. 287. ISSN 0231-732X.

³⁹ KAPLAN, M. *Kol. Fórum*. Ostrava: Československá televize 1990.

⁴⁰ KŇAŽKO, M. *Práce* 1991, 47, 27.6. ISSN 0231-6374.

neodsoudil ani za zločiny, ani za zruďnou vnucenou ideologii, jsme uznali komunistickou stranu jako legální, a tudíž zákonnou. Ve chvíli, kdy jsme to udělali – neboť nebudeme jako oni – jak řekl jeden z našich klasiků, se můžeme dívat na pana Štrougala, jak sedí ve své vile, dívat se na papaláše, kteří skupují fabriky, pivovary atd. z nakradených peněz, které vzali lidem.“⁴¹ „Zkuste si představit, kolik jen lidí v posledních desetiletích nezačalo psát, kolik lidí se nestalo tím, čím se stát mělo, kolik talentů se neprobudilo, kolik zklamaných, zničených životů zůstalo ležet na cestě...“⁴²

10. prosince byla jmenována Vláda národního porozumění, v ní devět členů KSČ. Prezident Husák na Hradě vřele přijal své dřívější protivníky. Ti chtěli ukázat svou odlišnost od komunistických StB tím, že se namísto drahými auty nechali vozit obyčejným autobusem. To ovšem netrvalo dlouho a postupně se začali také projíždět ve vozech zahraničních značek.

Kryl byl na Slovensku až do 10. prosince, kdy mu končilo vízum. Zúčastnil se ještě vystoupení na bratislavském manifestu a pak odletěl do Mnichova. Ovšem jen na pár dní, 15. prosince už byl zpět v Československu a vystupoval na pár dalších koncertech, například Vánoce bez násilí v Bratislavě 21. prosince 1989. Na Štědrý den vysílal Československý rozhlas vánoční komentáře Karla Kryla, Jaroslava Hutky, Marty Kubišové a Jiřího Suchého.

29. prosince komunistické federativní shromáždění zvolilo prezidentem Václava Havla. „Václav Havel kráčí složit slib v kalhotách se zjevně krátkými nohavicemi. Národ je ke svému zbožňovanému prezidentovi shovívavý, zatímco Karel Kryl v tom vidí neprofesionalitu a mezinárodní ostudu. Dubček, který se na prezidentský úřad přímo třásl, svoji kandidaturu pár dnů předtím na naléhání stáhne a v předvečer Havlova zvolení přijímá funkci předsedy Federálního shromáždění.“⁴³ „Od začiatku si myslím, že je nešťastie a nerozum od slovenskej reprezentácie renomovať človeka, ktorý za dvadsať rokov zatvárania disidentov nepovedal slovo... Dubček tým, že podpísal protokoly, u mňa každopádne stratil dôveru. A ak sa nepodielal na disidentskom hnutí, tak tam, kde je, nemá čo robiť...“⁴⁴

⁴¹ ŠPIDLA, J. Písnička je jako dítě, které se narodilo a jde si svou cestou. *Vyškovské noviny* 1992, 3, č. 34, 28.8., str. 1. ISSN 1213-3698.

⁴² KOVAŘÍK, V. Bratříček za vrátky. *Mladá fronta* 1989, 45, č. 290, 9.12., příl. Str. 2. ISSN 0323-1941.

⁴³ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁴⁴ ČIERNA, M. Demokratická je iba opozícia. *Nové slovo* 1991, 1, č. 13, 27. 12., str. 7. ISSN 0469-0494.

3.2 Reakce na revoluci

Od Kryla se očekávalo, že bude na události posledních dnů reagovat novou písní. Ta se mu začala v hlavě rodit v prosinci 1989. Se svou písní ale nespíchal, dal si načas, aby odvedl dobrou práci. Po nějaké době tak vznikla píseň *Sametové jaro*.

*Je jaro. Ledy plovou
s narkózou do žíly
a s maskou sametovou
jde ústup zdvořilý
a na mohyle něhy
mráz uhrabává sněhy,
jež zimu přežily,
jež zimu přežily.⁴⁵*

Asi nejčastější otázka, kterou slýchal, byla, zda se vrátí do Československa natrvalo. Jednoznačně odpovědět nedokázal, ale bylo jasné, že o tom přemýšlí. Po tolika letech už měl ke svému novému domovu silný vztah. „*Po dvaceti letech se nedá vrátit, do jedné řeky dvakrát nevstoupíš.*“⁴⁶ „*Já jsem v Československu žil přesně sedm let svého dospělého života, a v tom ještě byly dva roky vojny, víc než dva roky. Takže jsem tam vlastně žil svobodného nebo víceméně svobodného života dospělého člověka pět let. Z čehož teda ta zastydlá puberta, trvá do té vojny a po té vojně – půldruhého roku. A ty těch půldruhého roku postavíš k těm jedenadvaceti. Tak co jseš?*“⁴⁷

Z listopadového opojení Kryl vystřízlivěl jako jeden z prvních. A samozřejmě nehodlal mlčet. „*Myslím, že já budu první člověk, kterého se jistí lidé v nových vládách budou chtít zbavit, protože do toho bude vrtat. Já jsem se naučil vrtat do věcí, které nejsou v pořádku, speciálně do lidské ješitnosti. A vím, co se tady děje – že probíhají boje, takzvaná akce BOK, tedy Boj O Koryta.*“⁴⁸

Zatímco většina národa si užívala sametového snu, Kryla zajímalo pouze, přinese-li nová politická situace i nové mechanismy, než na které byl v demokratických zemích zvyklý.

⁴⁵ KRYL, K. *Texty písní*. Praha: Torst 1998, str. 346. ISBN 80-7215-076-6.

⁴⁶ MOTL, T. První tiskovka s Karlem Krylem. *Melodie* 1990, 28, č. 2, únor, str. 51. ISSN 0025-8997.

⁴⁷ KRYL, K. *Spevák F. Filmový portrét (videokazeta)*. Praha: Bonton 1991.

⁴⁸ ZEMENOVIČOVÁ, Z., BORSKÝ, D. To bych teda moc brzo rád. *Verejnost'* 1989, 1, č. 3, 22.12.

„Samozřejmě – především je třeba bát se nadvlády jedné strany. Obávám se ovšem i nesvornosti. Bojím se neschopnosti kompromismu jedné strany s druhou, neschopnosti koalice, která je základem demokracie.“⁴⁹ Jsou lidé, kteří si myslí, že v té době očekával, že bude přizván k tvorbě nového státního zřízení. Domníval se, že lidé, kterým nedávno pomohl nahoru, budou zajímat jeho zkušenosti. Nedostal se ovšem ani mezi početné poradce prezidenta Havla. Není zcela jisté, jak by na tuto nabídku reagoval, vzhledem k tomu, že sám tvrdil, že se politicky nijak angažovat nechce. Ovšem nedostal ani možnost tuto funkci odmítnout. „Přemýšlel jsem o tom, proč v parlamentě seděl a spal Rudolf Hrušínský, který tam byl jeden z mnohých, a nebyl tím jedním z mnohých, což je velký rozdíl. Za ty dva roky přece mohl vytvořit vynikající role na divadle, ve filmu, v televizi... Právě tenhle pán, kterého mám strašně rád, ztratil za tu dobu nesmírně mnoho.“⁵⁰

3.3 Zdejší působení Karla Kryla na začátku let 90.

V lednu 1990 Karel vyjel na své první zdejší koncertní turné. Začal v Plzni, a pak zamířil na Slovensko. Koncert v Lucerně se stal jeho triumfálním návratem na naši domácí scénu, lístky byly vyprodané během několika hodin. Byl stále oblíbenější, a proto se stal objektem zájmu našich médií. Najednou po letech, kdy měl problém najít vydavatele, si mohl vybírat z několika nabídek.

Následoval jeden koncert za druhým a návštěvnost rozhodně neklesala, spíše naopak. Stále byl ovšem zaměstnán ve Svobodné Evropě a na koncerty si musel vybírat dovolenou a náhradní volno. Tehdy vznikl v Praze klub jeho příznivců s názvem Pražský Klub Karla Kryla, který vydával občasník Ječmínek v redakci Martina Štumpfa a v grafické úpravě Jindřicha Topiče. Klub měl na začátku téměř tři tisíce členů z celé republiky a Kryl žertoval, že ho přetvoří v Krylovu malomonarchistickou moravskou stranu. „*Tedy Klub: spousta slušných lidí a pár trochu zvláštních jedinců. Jedna dáma v nejlepších letech se natolik stylizuje do role Krylovy blízké přítelkyně, že o tom přesvědčí i sebe samu. Po hospodách jej nechává pokreslovat a podepisovat pohlednice, aby je posléze rozesílala jako autentické důkazy jejich 'společných pobytů'. Jiné dámy chovají k Mistrovi city téměř mateřské... Společenství se postupně smrskne, jak ostatně Kryl předpovídal. Pět mnohahodinových vystoupení v Čechách, na Moravě a Slovensku, které Kryl pro členy Klubu udělá, bude mít*

⁴⁹ ČERMÁK, M. Vyléčit rakovinu. *Signál* 1990, 26, č. 10, str. 7. ISSN 0037-492X.

⁵⁰ BURDA, J., LEVÝ, J., Klub slušných člověků. *Práce* 1993, 49, č. 247, 23.10., str. 1. ISSN 0231-6374.

*atmosféru, jaké se na běžných koncertech nepodaří dosáhnout. Shodně zaměřených sdružení i periodik vznikne postupně ještě několik: V Praze, Bratislavě, Ústí nad Labem a Děčíně.*⁵¹

Začátkem roku 1991 vyšla Krylova *Kníška*. Poptávka vydavatelů po jeho básních a textech byla ale o poznání nižší než po hudebních nahrávkách. Původně měla *Kníška* vyjít už v první polovině roku 1990, ale kvůli již zmíněným problémům se to protáhlo.

Na začátku června roku 1990 v Československu proběhly první volby do poslanecké sněmovny v tomto státním uspořádání. Občanské fórum drtivě zvítězilo se 46,6%, na druhém místě byli komunisté se 13,6%. Oproti dnešní voličské účasti to bylo jako z jiného světa. Dostavilo se celých 96 % voličů. Mezi nimi byl i Karel Kryl, který v Brně volil Občanské fórum.

O Karlu Krylovi málokdo ví, jak moc se věnoval charitě. Neměl totiž potřebu se tím chlubit. Mimo jiné například pořádal charitativní koncert, jehož výtěžek byl věnován na podporu tělesně postižených sportovců. Ohledně peněz a bohatství svých spoluobčanů se v této době vyjádřil takto: *„Já si myslím, že štěstím státu je, má-li bohaté občany. Stát může být chudý, ale má-li bohaté občany, má si kde půjčit... Daleko horší je stav, kdy stát je bohatý – má to z toho, že odírá občany. Já jako občan nemůžu chtít okrást stát. To se nedělá. To by mezi slušnými lidmi mělo přece platit, aniž by to bylo vysloveno! Stát platí jiné věci, které jsou pro společnost nezbytné.*⁵²

Jak tomu tak u známých osobností bývá, kterou Karel Kryl rozhodně byl, pohybovalo se i okolo něj mnoho žen. Hana Hegerová se na toto téma vyjádřila prostě, *„Karel byl chlapácký. A když je někdo chlapácký, tak je pro ženy vždycky dráždivý.*⁵³ *„Nejlíp se mi psalo, když jsem byl strašně zamilován. Tehdy vzniklo moc líbezných, vážných a dobrých věcí. Když je člověk dobře vyvážený, klidnej, a dělá to z potěšení, anebo má komu psát, z toho je největší radost.*⁵⁴

3.4 Kritika porevolučních událostí

V srpnu 1990 si Karel Kryl neodpustil opět jedno ze svých veřejných rýpnutí a tak Studentské listy otiskly jeho rýmovaný komentář *Timur a jeho parta*, který neměl moc

⁵¹KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁵²URBÁNEK, J. Já jsem těch jedenadvacet let nepromarnil. *Kurs* 99, 1990, 1, č. 1, str. 8. ISSN 0862-6774.

⁵³HEGEROVÁ, H. MERTA, V. *Vzpomínky na Karla Kryla*. Praha: Česká televize 1994.

⁵⁴HOMOLOVÁ, Z. Bůček se zelím neznamená všechno. *Verejnost'* 1990, 1, č. 79, příloha str. 2.

velký úspěch. Upozorňuje tam mimo jiné na to, že prezidentovi poradci jsou agenti komunistické Státní bezpečnosti.

Ze sametové revoluce
zbyl vpravo mozek – vlevo ruce
Lid slaví nové svaté
a z milionů líných kmánů
dva miliony partyzánů
v matičce stověžaté
Vlastenci pijí pivo z holby
neb pomohla jim vyhrát volby
neposlankyně Marta
a kamarila levobočků
připíjí z hradu na Patočku –
*Timur a jeho parta*⁵⁵

Tehdy, když byl na vrcholu své popularity, se náhle rozhodl vzepřít představám a mýtům, které o něm jeho posluchači měli a které se čím dál víc rozcházeli se skutečností. „*Ten člověk na prknech, reprodukuje staré věci – to nejsem já – a ani nechci být; ta hvězda, obklopená permanentně přicmrndávající, o nichž to stoprocentně vím – to nejsem já.*“⁵⁶ Čím dál víc měl pocit, že byl natlačen do jakési role mrtvého symbolu. Postupně se začal vzdávat své takzvané nedotknutelnosti hvězdy, přestože tušil, že tím může přijít o velkou část své popularity. „*Co se týká mě, tak se snažím nesmyslnou legendu o sobě samém rozbít. Snad se mi to podaří.*“⁵⁷

Na podzim 1990 po delší době napsal Kryl báseň, *Jde jaro do léta*, tou jako by se snažil pojmenovat svůj současný duševní stav a také tam poprvé použil termín půlkacíř, který zůstal s jeho jménem svázán dodnes. V té době vznikly také rýmované glosy jako *Nevěř, Vašku...* ale také další sloky písně *Kádrují mě* nebo *Komentář na listopad*. Také dopsal svou nejspíš nejlepší polistopadovou píseň, která neobsahuje žádné narážky na politickou situaci, *Monology*.

⁵⁵KRYL, K. Timur a jeho parta. *Studentské listy*, 1990, 1, č. 14, srpen. ISSN 0862-6049.

⁵⁶KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁵⁷PEČINKA, B. Malý velký muž. *Studentské listy* 1990, 1, č. 19, 22.10., str. 3. ISSN 0862-6049.

*Zšeřelou krajinou
jde žebrák žití mého.
Já myslím na jinou –
ty myslíš na jiného;
zraněný pária –
a pýcha baronesy:
mluvíme – ty i já –
a nerozumíme si.
Dva u jednoho stolu
nad vázou s květinami –
dvě písňě lhané v molu –
dvě lodi mezi krami.
A slina z dračí tlamy
ve sklínce alkoholu:
tím více jsme tu sami,
čím déle jsme tu spolu.⁵⁸*

„To je problém lidí, kteří na sebe hovoří přes skleněnou stěnu, takže to vlastně jsou dva monology. Tragický moment neschopnosti domluvit se.“⁵⁹ „To je pocit člověka, který se najednou ocitne v situaci, kdy se odcizí tomu druhému. Někdy je to napořád, někdy je to na chvíli. Napadlo mě to v krásném prostředí na Lanzarote. Na takovém tom bílém patiu seděli ti dva: on četl noviny, ona se tam nimrala v nějakém kafi. Děti odrostly a co teď’...?‘⁶⁰

Na konci roku 1990 se časopis Rock & Pop rozhodl vyhlásit anketu o československou desku desek posledních pětadvaceti let. Porota, kterou tvořili hudební kritici, se nakonec shodla na Krylově *Bratříčku zavírej vrátka*. V úvodním kole československé hitparády zabral Karel hned dvě první místa. A to s deskami *Bratříčku zavírej vrátka* a *Rakovina*. Tato alba byla zároveň také na prvních dvou místech dle redaktorů časopisu Rock & Pop.

7. února 1991 se Karel po patnáctileté známosti s Marlen Bronsertovou podruhé oženil. Na posvatebním dvojjazyčném oznámení bylo stručně napsáno: „Vzali jsme se.“

⁵⁸ KRYL, K. *Texty písni*. Praha: Torst 1998, str. 349. ISBN: 80-7215-076-6.

⁵⁹ JIREŠ, R. Dialog nad Monology, *Melodie* 1994, 32, č. 4, str. 5. ISSN 0025-8997.

⁶⁰ ŠPAČKOVÁ, J. *Host do domu*. Český rozhlas 4.1.1993.

Jak již bylo zmíněno výše, Karel Kryl moc nestál o roli symbolu let 1968 a 1989. „*Naprosto a beze zbytku odmítám být klasikem, stejně jako sešvagřen s nějakou dějinnou událostí.*“⁶¹ „*Děsivá situace pro tvůrčího člověka. Žijící klasik je víceméně odsouzen k tvůrčí smrti zaživa.*“⁶² Ale samozřejmě komu by se nelíbilo, být označován za klasika. Podle všeho i Krylovi toto označení v hloubi duše lichotilo.

Karel Kryl se za svůj život setkal s mnoha osobnostmi, ovšem asi nejzvláštnější byl vývoj vztahu mezi ním a Václavem Havlem. Před listopadem 89 se znali pouze zprostředkovaně, přesto do něj Karel vkládal veliké naděje. Krátce před revolucí si dokonce i telefonovali a podle svědectví Ivana M. Jirouse se Václav Havel doslova hrnul ke sluchátku a nabídnul Krylovi tykání. Poprvé se osobně setkali 4. 12. 1989, kde na popud Havla, Kryl a Gott společně zazpívali státní hymnu. Hlas v televizi hlásal, že hymnu zazpívají dva velcí Karlové naší doby. „*V zákulisí Kryl Havlovi balí cigarety, je to zřejmě poprvé a naposled, kdy k sobě mají blízko. Havla závrtná doba vynese na Pražský hrad, Kryla na koncerty po Československu.*“⁶³ V satirickém komentáři *Nevěř, Vašku...* Karel varuje před prezidentovými nohsledy a patolízaly. Ovšem v komentáři *Timur a jeho parta* už tuto skutečnost pouze konstatuje. Ještě na začátku března odpověděl Kryl na otázku, jestli se s Václavem Havlem osobně setkal pozitivně: „*Stretol. Niekoľkokrát, na mítingoch. Je to jeden z najslušnejších ľudí, akých poznám.*“⁶⁴ Ale v dubnu už vyjádřil nespokojenost s ním. „*Když jsem viděl plakát s fotografií Václava Havla a textem ‘Václav Havel – záruka svobodných voleb’, zůstal jsem v údivu stát. To je podle mého názoru nesmysl! Záruka svobodných voleb je občan, který jde volit!*“⁶⁵ Kritizoval dokonce i způsob, jakým byl Havel uveden do prezidentské funkce. „*To bylo taky velice zajímavý, jak byli odstranění ostatní kandidáti na prezidenta. To bylo hezký, to se mi moc líbilo. Připadalo mi to, jako kdyby před Adama postavili Evu a řekli: Vyber si! Bylo to trapný a navíc hrozně zbytečný a nesmyslný. Proč tam nemohlo těch sedm dalších zůstat? Pochybují, že by kterýkoliv z těchto pánů mohl ohrozit Václava Havla.*“⁶⁶ „*Pokouší se vlézt do kůže prezidenta Masaryka včetně těch lidových Hovorů z Lán. To je přesně to, co mu říkají ty vosy kolem, aby dělal. Doufám,*

⁶¹ FIDLEROVÁ, A. Proti legendám a slepé víře. *Nová pravda* 1991, 2, č. 46, 23.2., str. 1. ISSN 1803-1641.

⁶² PROKEŠ, J. *Nebýt stádem Hamletů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1994, str. 213. ISBN 80-210-0871-7.

⁶³ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁶⁴ PASTERŇÁK, T. Kryl opář v Bratislavě. *Smena* 1990, 43, č. 58, 9.3., str. 2.

⁶⁵ URBÁNKOVÁ, J. Já jsem těch jedenadvacet let nepromarnil. *Kurs* 99, 1990, 1, č. 1, duben, str. 9. ISSN 0862-6774.

⁶⁶ KLÍMA, J., HEJRAL, M. O 21. Srpnu, emigraci, mafii (a modré mercedesce) s Karlem Krylem. *Svět motorů*, 1990, 44, č. 2, str. 23. ISSN 0039-7016.

že nakonec sám neuvěří, že je nový král nebo nový císař, nebo nový Masaryk. On je totiž první Václav Havel.“⁶⁷ Postupem času začal Havlovi rozhlasové promluvy dokonce nazývat kydy z polí a o jednom Havlově výroku napsal neveselou píseň *Idyla*. „*Chci do toho prostě vrtat i dál. Když slyším, že se s pravdou musí opatrně, tak se ptám – kdo to řek... A že to vyslovil člověk, který říkal nežít ve lži? Tak tam mi už něco nehraje. Dělán si z toho legraci: ‘Ač se lží ještě nežijem, jsme s pravdou rozvedeni.’*“⁶⁸ „Václav Havel udělal pro Československo velmi mnoho, ale myslím, že byl o hodně cennější jako člověk, který dotáhl tuto zemi k volbám, než jako prezident.“⁶⁹

Karel Kryl nadále pendloval mezi koncerty po Československu a nahráváním pro Svobodnou Evropu v Mnichově. Tento kolotoč skončil až 30. června 1991, kdy odvyšlal svou nejnovější píseň *Smečka* jako rozloučení s touto stanicí. „*Rozešli jsem se. Je to zklamání, rozdílné názory na komentování věcí, rozdílné názory na personální politiku i úkoly stanice.*“⁷⁰ Lída Rakušanová popsala jeho odchod takto: „*ze Svobodky odešel, protože chtěl po zaměstnavateli stále více dovolené pro práci v Československu. Když požádal o neplacené volno, tak už to vedení v Americe nepřekouslo. Výpověď byla v tom smyslu, že práce v RFE pro něj přináší stres, který značně škodí jeho zdraví. Chtěl si zachovat pozici volného spolupracovníka, což mu nebylo vzhledem k uvedeným zdravotním důvodům povoleno.*“⁷¹

Kryl postupem času čím dál víc kritizoval současné poměry a demokracii. „*Demokracie, to je nejhorší vláda, která vůbec existuje – řekl Winston Churchill. Ale neznám lepší – dodal. Představte si, že devadesát procent idiotů rozhodně o deseti chytrých.*“⁷² „*Demokracie je systém, který se musí hlídat, to není žádná volnost, rovnost, bratrství. Demokracie je legislativa, judikativa a exekutiva, které se vzájemně kontrolují a doplňují.*“⁷³ „*Dneska se nikdo nemůže vymlouvat na to, že si páni zase něco udělali. Ti páni se stali z těch, které jsme zvolili. To my jsme dopustili, aby se z nich páni stali. Dokud si lidi nezačnete, nebo nezačneme, tyhle lidi, kteří jsou nahoře, které jsme si tam dosadili, zvat k odpovědnosti, tak se nezmění nic. Oni nejsou páni, oni jsou sluhové jeden za druhým. Počínaje Václavem*

⁶⁷ KLVAŇA, T., PEČINKA, B. Causa Karel Kryl. *Reflex* 1990, 1, č. 35, 26.11., str. 44. ISSN 0862-6634.

⁶⁸ SMÍŠEK, Z. Země závist. *Právo* 1992, 2, 3.1.

⁶⁹ ŠINDLEROVÁ, N. Kúsok ostnatého drotu nosí v púzdre na kytaru. *Rolnícké noviny*, 1993, 18.1.

⁷⁰ POLÁK, M. Moje písničky už jsou zase aktuální. *Venkov*, 1992, 3, č. 154, 2.7., str. 3. ISSN 0862-7142.

⁷¹ RAKUŠANOVÁ, L. *Rozhovory s V. Klimentem*. Praha, 13.9. 2003

⁷² ČIERNÁ, M. Demokratická je iba opozícia. *Nové slovo*, 1991, 1, č. 13, 27.12., str. 6-7. ISSN 0469-0494.

⁷³ GRÜNTHALOVÁ, P. Karel Kryl zpět k umlčení. *Necenzurované noviny* 1993, 3, č. 12, str. 5. ISSN 1212-8864.

Havlem a konče posledním poradcem, poradcem poradce poradce... “⁷⁴ Tuto kritiku v té době samozřejmě většina lidí nechápala a nesouhlasila s ní. Přitom když se na to podíváme zpětně nyní, tak byl asi jedním z prvních u nás, kdo na možné chyby demokracie upozornil.

Jednou z křivd, kterou Kryl nikdy neodpustil, bylo podepsání smlouvy, podle které smí Jiří Šimák s písňemi z EP *Ocelárna* a MC *Dopisy* po celých 12 let nakládat podle svého. Zmíněná smlouva byla sepsána v angličtině, kterou ovšem nikdy moc dobře neovládal. Asi nejvíc mu vadilo, že vydávají jeho dílo, aniž by do toho on jako autor mohl nějakým způsobem zasáhnout. „*Desku nemám, viděl jsem ji až coby předmět soudního sporu, a je ještě horší, než jsem si dokázal představit. Nepodepisuji ji, je mi líto – ale není to moje deska.*“⁷⁵ Proběhlo kvůli tomu i soudní řízení, které Kryl sice vyhrál, desky měly být staženy z prodeje. Přesto se *Dopisy* prodávaly dál, jen pod značkou jiných firem.

3.5 Rozpad Československa

Prvního ledna 1993 došlo k rozdělení Československa a vznikla samostatná Česká a Slovenská republika. Jak na tuto skutečnost reagoval Karel Kryl?

V červenci předchozího roku, v době, kdy už bylo téměř jasné, že Československo už nebude mít dlouhou existenci, prezident Václav Havel odstoupil z funkce a jeho místo zůstalo několik měsíců prázdné. Celé jednání o budoucnosti Československa bylo v rukou Slovenského premiéra Mečiara a předsedy české vlády Klause. Slovensko v té době opravdu chtělo změnu, ale spíše si představovali Československo jako miniunii, ve které by o státních věcech Slovensko rozhodovalo samo. „*Samostatné Slovensko podle něj žádá politická strana vyjma slovenských ultranacionalistů nepožadovala. Klaus podle Pitharta využil toho, že Mečiar vystupňoval požadavky a překvapil ho tím, že se skutečně k rozdělení federace odhodlal. Tím si podle Pitharta oba politici výrazně posílili své pozice v politice. Slovensko se ale kvůli Mečiarově vládě blížilo autoritativním režimům a až do roku 2004 nevstoupilo do NATO ani EU.*“⁷⁶ Karel Kryl začal veřejně kritizovat materialismus. Najednou jako by mu došlo, že lidé u nás nezáviděli Západu svobodu, ale spíše narvané supermarkety. „*Revoluční*

⁷⁴ VELÍŠEK, V. Kam jdeme. *Květy* 1991, 1, č. 48, 28.11., str. 11. ISSN 0862-898X.

⁷⁵ STEJSKALOVÁ, J. Zase mi říkají, že to vidím příliš černě. *Večerní Praha* 1992, 2, č. 193, 2.10., příloha str. 4. ISSN 1210-1117.

⁷⁶ BŘEZINA, David. Referendum by tehdy nemělo smysl, řekl Klaus k rozdělení Československa. [online]. 18.9.2012 [cit. 2013-23-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vaclav-klaus-v-rozhovoru-k-rozdeleni-ceskoslovenska-p0k-/domaci.aspx?c=A120818_230319_domaci_brd.

generace se dala koupit příslibem prosperity. Prosperita – a nic víc. Existuje tragičtější prohra než ta dobrovolně zvolená? Tragičtější zrada než zrada sama sebe? “⁷⁷

Federálním shromážděním byl v prosinci těsnou většinou uzákoněn definitivní rozpad Československa. Celé to proběhlo bez jakéhokoliv referenda. Kryl tento postup označil za protiústavní. Po celou dobu, co byl v exilu, si nechal své státní občanství a skutečně chtěl zpět do Československa, ale pak byl rozčarován z toho, co se tu dělo. *„Dvacet let jsem žil v zahraničí a celou dobu jsem měl československé občanství. Nikdy jsem ho nebyl nikým zbaven, nepožádal jsem o milost ani o občanství německé, to znamená, že jsem byl celý život nepřetržitě československým občanem. Já nechci německé papíry, na které mám právo a můžu je mít, nechci být Němcem, protože jsem Čechoslovákem.“⁷⁸ „Pro mě neexistuje nějaké dělení. Klesli jsme až na dno. Teď je otázka, jak hluboko to dno je. Jestli jsme se od něj odrazili, zda vůbec nahoru doplaveme, nebo se utopíme. Vyplaveme-li, pak se naskýtá další otázka, zda se stačíme nadechnout a jak daleko je ještě břeh.“⁷⁹ Takto na Krylův postoj k dělení Československa vzpomíná Stanislav Gilan: *„Rozdelenie republiky nás obidvoch veľmi bolelo. Častejšie sme o tom hovorili. Na začiatku sme reagovali emotívne. Kým ja som nerealisticky blúznil a chcel podať na premiérov oboch krajín trestné oznámenie za velezradu, Karel bol realista a hovoril, že v zjednotenej Európe to bude úplne jedno.“⁸⁰ Tehdejší místopředseda vlády přišel s návrhem, že po rozdělení republiky bude mít na české občanství nárok pouze člověk, který žije na území státu minimálně od 1. 1. 1983, popřípadě ten, kdo měl mezi léty 1983 a 1992 trvalé bydliště v Čechách alespoň čtyři roky. Kryla toto samozřejmě podráždilo a chtěl požádat o slovenské občanství. *„Z názoru pana místopředsedy vyplývá, že nárok na občanství nemá ani jeden z chartistů vyobcovaných po roce 1977 z republiky, ale vzhledem k dlouhému pobytu na území Čech a Moravy má na občanství právo každý ruský okupant.“⁸¹ Rozdělení země Kryla opravdu velice zasáhlo: *„Když říkám MOJE země, myslím tím Československo, a nikoliv TUTO zemi, ve které spolu dnes sedíme. MOJE země je ČESKOSLOVENSKO. Na tom se nedá nic změnit.“⁸²****

⁷⁷ KRYL, K. Mimo chodem... *Moravskoslezský den* 1992, 3, 5.9. ISSN 0862-643X.

⁷⁸ ČERMÁK, M. Říkám příjemné i nepříjemné věci, ale stále reaguji na svět. *Reflex* 1993, 14, č. 13, 22. 3. str. 38. ISSN 0862-6634.

⁷⁹ ŠPIDLA, J. Písníčkář je jako dítě, které se narodilo a jde si svou cestou. *Vyškovské noviny* 1992, 3, č. 34, 28.8., str. 3. ISSN 1213-3698.

⁸⁰ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁸¹ AUTOR NEUVEDEN. „Hádám ma privíta pan Mečiar“. *Nový čas*, 1992, 2, č. 284, 2.12. str. 2.

⁸² ČERMÁK, M. Říkám nepříjemné i příjemné věci, ale stále reaguji na svět. *Reflex*, 1993, 14, č. 13, 22.3., str. 39 ISSN 0862-6634.

3.6 Zavrnutí Karla Kryla

V říjnu 1992 byla v Praze nahrána jeho poslední deska *Monology*, která ač se původně měla zabývat partnerskými vztahy, nakonec řeší hlavně problémy plynoucí z nové politické situace. O pár dní později, na koncertě ve Vrchlabí, Karla Kryla přepadly velké bolesti břicha, a hned po skončení koncertu byl převezen do nemocnice s akutním zánětem slinivky břišní. Po propuštění z nemocnice vysadil tvrdý alkohol a piva se dotknul až po delší pauze. Ovšem co bylo podstatné, doktoři mu doporučili, aby se vyhýbal stresovým situacím a nerozčiloval se, což bylo s jeho povahou téměř nemožné. Neuměl prostě nechat věci být.

Stále častěji se místo básní od Karla objevovaly jeho úvahy o okolním dění, ve kterých si samozřejmě nebral žádné servítky, což se neobešlo bez reakce. „*Zřejmě mu jeho bytostná touha být v opozici za každou cenu neumožňuje vidět věci realisticky.*“⁸³

Od začátku roku 1993 v Čechách stále víc ubývalo Krylových fanoušků a hlavně návštěvníků jeho koncertů, ovšem na Moravě přicházelo lidí víc a na Slovensku dokonce vyprodával sály pro tisíce lidí.

V březnu roku 1993 pomalu začala vznikat formou rozhovorů s Milošem Čermákem kniha *Půlkacíř*. Mezi prací na knize, napsal svou vůbec poslední píseň s názvem *Demokracie*. Sám ji nepovažoval za jednu ze svých nejlepších, ale nic jiného už napsat nedokázal. „*Je to moje poslední píseň, už žádnou asi nenapišu. Je to spíš taková častuška, jedna z těch, které si nečiní nárok, aby byly brány jako píseň. Je to povzdech nad tím, co se momentálně vydává za demokracii.*“⁸⁴ Píseň poprvé zazněla 24. května v pražské Redutě. V reakci na ní řekl Slovenský režisér Dušan Rapoš jasně: „*Začali sme sa o neho podvedome bát.*“⁸⁵

*Demokracie panuje
od Aše po Humenné.
Samet i něha v pánu je
a zuby vylomené.
Dali nám nové postroje,
a ač nás chomout pálí,
zaujímáme postoje,
místo abychom stáli.*

⁸³ VONDRÁČEK, P. Karel vizionář. *Reflex* 1992, 14, č. 46, str. 12. ISSN 0862-6634.

⁸⁴ JIREŠOVÁ, B. Zpupný jedinec Karel Kryl. *Ring* 1994, 2, č. 12, 29.3., str. 10. ISSN 1211-4464.

⁸⁵ HÁBER, S. On nie je šašo. *Smena* 1993, 46, 10.9.

*Demokracie dozrává
do žaludečních vředů:
bez poctivosti, bez práva –
a hlavně bez ohledů.
A je to mýlka soukromá –
snad z optického klamu,
že místo srdce – břicho má
a místo duše – tlamu...⁸⁶*

Později poznamenal: „Očekávají ode mne – dejme tomu – do jisté míry provokaci, do jisté míry politický křik, a do jisté míry pouze zavzpomínání na staré písně, které jim kdysi pomáhaly.“⁸⁷

Postupem času mu lidé přestávali naslouchat a ve svých názorech zůstává v podstatě osamocen. Až s odstupem času se ukázalo, že Karel Kryl viděl věci, které ostatní zatím vidět nechtěli. „Karel už brzy po slavné listopadové změně předvídal ledacos nepříjemného, co se posléze skutečně stalo, a pojmenovával věci, před kterými ostatní v euforii zavírali oči.“⁸⁸

Na sklonku svého života ještě pořádal koncerty, ale ubývalo jich. Také pracoval na další písni, ač původně už žádnou psát nechtěl, ale nestihl ji dopsat. Do televize či rozhlasu se také dostával čím dál méně, především na přelomu let 1993 a 94. Bylo evidentní, že se jeho názory prostě jednoduše nehodily. To ovšem neznamená, že by ho někdo zakazoval, spíše se mu snažili jeho práci ztížit. Například mu bylo pořadateli zrušeno několik koncertů z turné.

16. 11. 1993 proběhl křest knihy *Půlkacíř*, která byla v prvních týdnech z pultů rozebrána. Byly zde samozřejmě zmíněny i názory na současné dění. „Krylovi se přihodila nepříjemná věc, v tomto povídání sice nepojmenovaná, ale z jeho slov čitelná: po dvacetiletém exilu se vrátil domů skoro jako mentální dědeček sama sebe.“⁸⁹ „Je to na mnoha místech

⁸⁶ KRYL, K. *Texty písní*. Praha: Torst 1998, str. 378-379. 80-7215-076-6.

⁸⁷ ČERMÁK, M. Mám kus srdce ve světě. *Ahoj na sobotu*, 1993, 24, č. 22, 31.5., str. 16. ISSN 0323-0910.

⁸⁸ REJŽEK, J. *I když bych ho někdy praštil. Karel Kryl s námi 1944-1999*. Praha: Spolek českých bibliofilů 1999, str. 31.

⁸⁹ ČERMÁK, M. *Půlkacíř: Rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem*. In: *Literární noviny* 1993, 4, č. 47, 25.11., str. 7.

smutné čtení, v němž toho z bolestné poezie jeho jedinečných písní zbylo málo, hlavně ta hořkost, která zde má však podobu jen ublížené a chorobně přecitlivělé sebestřednosti.“⁹⁰

Po novém roce se zdravotní stav Karla Kryla zhoršil. Trpěl silnými otoky nohou a stále častěji se mu zdálo o jeho zážitcích z dětství. 21. února zpíval naposledy v Redutě. Před vystoupením ho bolelo rameno a ruku si musel dlouho rozcvičovat. V hloubi duše si nejspíš přál, aby na koncert nikdo nepřišel. Opak byl pravdou, bylo tam zcela vyprodáno. „*Když čte svou Baladu kroměřížskou a dojde k pasáži o noční procházce po rodném městě, má v očích slzy. Na závěr se místo přídavku postaví a bez kytary, s rukama za zády začne zpívat budovatelskou píseň, kterou se naučil na základní škole. Je to jednoznačná reminiscence na dětství, kterého má v poslední době plnou hlavu.*“⁹¹ Po koncertu, šel stejně jako vždy, bavit lidi do hospody, ale celý tento večer byl zvláštní. Karel byl až nezvykle tichý.

⁹⁰PEŇAS, J. Zborcený Kryla tón. *Lidová demokracie* 1993, 49, č. 262, 11.11., str. 9. ISSN 0323-1143.

⁹¹KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

4 SMRT KARLA KRYLA

Na začátku března odjel společně s manželkou k jejím rodičům do Německa. Večer se mu udělalo zle na ulici, ale brzy se jeho stav zlepšil a on se mohl vrátit do bytu. Potom přišel další, mnohem silnější záchvat. „*V těch dvou hodinách, než upadne do bezvědomí, má velké bolesti. Německy opakuje Ich sterbe (Umírám). Mluvil také česky, ale nikdo mu nerozumí.*“⁹² Po operaci mu lékaři dávali slušné šance, že přežije. Z bezvědomí se ale už nikdy neprobral. Lékaři to pojmenovali jako stav, kdy pacient už nechce žít. Nakonec umřel ve čtvrtek 3. března 1994 v 5:50 ráno, kdy Marlen nezbývalo nic jiného než dát svolení k odpojení od přístrojů. „*Vrozené dispozice, nepravidelná životospráva, neklid a pár těžkých životních situací vykonaly své. Karel Kryl se nedožil ani svých padesátin.*“⁹³ Přestože jindy úzkostlivě dbal o své zdraví, v únoru 1994 náhle s návštěvou lékaře nijak nespěchal.

Informace o Krylově smrti se dostaly do médií poměrně rychle. Svobodná Evropa odvysílala improvizovaný pořad ze vzpomínek bývalých kolegů. Lidé jako by si začali postupně uvědomovat, o koho přišli. A jak už to tak bývá, dokážeme lépe ocenit člověka až po jeho smrti. „*Příkladem, jak vznikají legendy, je ulomení křídla ze sochy anděla na portálu Vinohradského divadla v den Krylovy smrti. Sousolí dvou andělů, jeho autorem je Milan Havlíček, vzniklo v roce 1906 a v březnu 1994 bylo už ve velice špatném stavu.*“⁹⁴

4.1 Pohřeb

Po smrti Karla Kryla začaly tahanice o místo posledního odpočinku. Jeho žena ho chtěla nechat pohřbit v Německu, ale sociální demokraté navrhovali vyšehradský Slavín. On sám si přál být pohřben v Novém Jičíně, jak sám řekl „*Mám tam příbuzné, nejbližší, jednoho ze svých nejbližších – bratra, mám tam svoje hroby. Jsou tam pochováni moji rodiče, děda s babičkou. Takže tam jezdím právě kvůli tomu, připravovat ten svůj sarkofág.*“⁹⁵ Nakonec došli ke kompromisu v podobě Břevnovského hřbitova v Praze. Po smrti se v podstatě přes noc stal z reptala národním symbolem a ikonou let 68 a 89.

⁹²KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁹³KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁹⁴KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

⁹⁵PSOTA, J. Nechci být ministrem. *Rozkvět*, 1993, 2, prosinec. ISSN 1210-2490.

Pohřeb byl určen na 11. března 1994 od deseti hodin dopoledne. Do rakve mu jeho žena dala hadrovou panenku, kterou dostal jako malý k Vánocům od maminky. Do areálu břevnovského kláštera přišly téměř čtyři tisíce lidí. Mši sloužil arcipat Opasek a jménem politické reprezentace mluvil Ivan Medek. Při jeho slovech „*Mýlil se v tom, když se domníval, že ti, které tak nesmiřitelně kritizuje v současné době, ho proto nemají rádi,*“ se z kostelních lavic ozvaly dva výkřiky „*Nelžete!*“ „*Lžete!*“⁹⁶ Prezident republiky se rozhodl poslat smuteční věnec s nápisem Václav Havel, který byl umístěn prominentně na pohřebním voze.

Tigrid krátce po pohřbu v televizi zmínil, že Krylovo zmatené a pomýlené polistopadové chování, bude rychle zapomenuto jako období nedůležité. Zůstane symbolem odporu proti okupaci.

*„Mnohým lidem připadá, že jim odešel nejbližší příbuzný. Krylovy písničky se nejméně týden hrají snad na všech rozhlasových stanicích a šplhají se na nejvyšší příčky prodejnosti hudebních nosičů.“*⁹⁷

Český parlament řešil, jak se ke Krylově smrti postavit. Původně navržená minuta ticha nebyla schválena. Nakonec to bylo vyřešeno dobrovolnými podpisy na kondolenční listině.

Asi půl roku po pohřbu byl ke Krylovu hrobu přidán travertinový náhrobek. Jeho dodatečné doplnění Krylovým portrétem na leštěném černém kameni tam ale příliš nezapadá. Došlo také na posmrtné pocty, například stříbrná pamětní medaile od Univerzity Karlovy, nebo Výroční cena Akademie populární hudby. Dokonce v říjnu roku 1995 dostal posmrtné státní vyznamenání Za zásluhy II. stupně.

4.2 Po smrti

17. listopadu roku 1994 se na náměstí v Bratislavě konal manifest k pátému výročí listopadových událostí. Symbolicky tam celé shromáždění drželo minutu ticha za Alexandra Dubčeka a Karla Kryla, který ovšem už neměl šanci proti tomu cokoliv namítnout.

Na podzim roku 1995 vydalo nakladatelství Petra Římského téměř kompletní zpěvník s názvem *Písňe Karla Kryla od A do Ž*. Tento soubor se začal připravovat již za jeho života

⁹⁶ MERTA, V. *Vzpomínky na Karla Kryla*. Praha: Československá televize 1994.

⁹⁷ KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, str. 133. ISBN 978-807-2626-496.

v roce 93. Kopie výtahů tohoto zpěvníku posloužila Jaromíru Nohavicovi při jeho krylovském koncertu.

O pátém výročí Krylovy smrti v roce 1999 se hodně psalo v polském tisku. Na rozdíl od toho výroční projekt Krylias 1999 provází nezájem médií. V březnu Marlen Krylová otevřela malou výstavu dokumentů a archiválií v galerii na pražském Starém Městě. Zájem televize o Karla Kryla můžeme pozorovat v dokumentu Občan Kryl, který byl realizovaný v rámci cyklu Nevyjasněná úmrtí.

5 TVORBA KARLA KRYLA PO ROCE 1989

5.1 Krylův vztah k jazyku

Karel Kryl měl už od narození předpoklady být výraznou tvůrčí osobností. Jeho matka také psala a byla slovesně nadaná. Od mládí byl obklopen knihami. Narodil se v rodině knihtiskařů a od dětství se seznamoval s prací v tiskárně, s procesem vzniku knihy. Jak sám Karel Kryl říkal, měl velké štěstí na učitele, kteří ho učili lásce k českému jazyku.

Krylův přístup ke slovu jako takovému nebyl stejný jako u většiny lidí. Slovo chápal spíše jako základní materiál, se kterým by se mělo dále pracovat. *„Se slovem je to stejné jako s hlinou, člověk se musí naučit s ní pracovat. (...) Znovu opakuju, není třeba to dodržovat, ale každý autor by si to měl aspoň osahat. Zjistit, že slovo je materiál, a čím lépe ho ovládá, čím více ovládá tečku, pointu nebo odmlku, tím víc může dramatizovat. Najednou jsem objevil, že v jazyce je možné násilnit, ale i tvárnit, budovat, stavět, pěstít a krášlit – daleko líp, než v kterémkoliv jiném materiálu. A taky jsem zjistil, že jazyk může být strašlivá zbraň. Jazykem lze zabít mnohem spolehlivěji než čímkoliv jiným – ale musí se to umět. Takoví lidé se pak buď likvidují, nebo přeplácejí.“*⁹⁸ Karel Kryl chápal jazyk jako osvobozující, tedy když se ze svých trápení vypíše, uleví se mu. Díky tomu ale ne všechny texty jsou ihned vhodné ke zveřejnění, proto se k nim po kratší odmlce vracel. Jak sám řekl, ráno je moudřejší večera a proto o publikaci textů rozhodoval s menším odstupem. Řadu textů údajně musel po rozvaze spálit. Kryl také často přirovnával slovo k ženě. Slovo můžeme: *„milovat ho a nenávidět, (...), někdy tě opustí, může tě i zničit.“*⁹⁹ Tato metaforika je Krylovi blízká.

5.2 Politické komentáře

Po revoluci se Karel Kryl odklonil od písní, poezie a rýmovaných komentářů a začal se více věnovat publicistice. Jedním z jeho prvních textů bylo *Zamyšlení z Brixenu* napsané pro Studentské listy, které brzy po tom přestaly vycházet. Tehdejší šéfredaktor, Pavel Žáček zmínil, že jejich redakce s Krylovými názory nesouhlasila, ale na rozdíl od jiných periodik neodmítla jeho nové texty tisknout.

⁹⁸ ČERMÁK, M: *Půlkacíř*. Academia, 2. vydání, Praha 1994. ISBN 80-200-0187-5.str. 82 – 83.

⁹⁹ ČERMÁK, M: *Půlkacíř*. Academia, 2. vydání, Praha 1994. ISBN 80-200-0187-5.str. 86.

Karel Kryl glosoval aktuální politické dění a jevy, kterých si tehdy všímal jako málokdo. Většina lidí se na události, o kterých Karel Kryl psal, nedívala tak kriticky. Byl považován za nespokojence a rýpala, kterému není nic svaté. Své postřehy čerpal z často nenápadných poznámek médií i náznaků svých dobře informovaných přátel a známých. Odchodem ze Svobodné Evropy ovšem přišel o možnost uveřejňovat své texty. Hledal nové cesty k posluchačům, ale nesetkal se s velkým pochopením. Odmítla ho Slovenská televize, pro níž napsal texty *Země Lhostejnost* a *Země Závist*. S nezájmem se setkal i u vydavatelů novin s celostátní působností. Jediným periodikem, které mu umožnilo pravidelněji publikovat svou tvorbu, bylo regionální Znojensko, které mělo jen minimální dosah.

Kryl své komentáře někdy četl na svých koncertech, aby se k němu hned dostala reakce publika. Co se týká reakce v tisku, dostávalo se mu spíše negativních ohlasů. Mnozí jeho texty považovali za příklon k levici. Ovšem Kryl si zakládal na politické nezávislosti a neúplatnosti, proto takové osočování komentoval: „*Ten, kdo nemá shodný názor s vládnoucí stranou či premiérem ještě nemusí být levičák.*“¹⁰⁰

„*Karel Kryl žil politikou a dokázal se jí zabývat dvacet hodin denně. Dnes je možná ještě více než tehdy zřejmé, jak nám osobnosti jeho formátu – vycházející z kořenů české nezávislé žurnalistiky – zoufale chybějí.*“¹⁰¹

Když se nyní podíváme na soubor Krylových komentářů v knize *Země lhostejnost*, mnohé z nich působí, jako by byly napsané nedávno, a ne již před dvaceti lety. Jako by v době porevolučního opojení on viděl všechno, co nás teprve čeká. Jako bychom se od té doby ani nepohnuli z místa. Kryl například kritizuje podnikatelskou neschopnost českých restaurátérů, což je problém, se kterým se stále setkáváme téměř denně. Nebál se posvítit si na tehdejšího premiéra Václava Klause, který střídavě hrozil „pseudoreformním marastem“, do nějž by zemi zavedli sociální demokraté, a střídavě upozorňoval na nikým nevolené novináře, natolik drzé, že zařazují zprávy podle toho, jakou jim sami přikládají důležitost. Další oblast, které se Kryl ve svých komentářích věnoval, byla tehdejší volba prezidenta. Očividně ho ani ta nepotěšila. „*Díval jsem se či sledoval dvě kola prezidentské volby. Nenašel jsem vážného protikandidáta v prvním kole a s politováním jsem musel konstatovat, že se ani pan Sládek neodvážil přímého střetu s autoritou, byť sebevíce rozmělněnou, pochybenou, neodvážnou, či odvahy zbavenou. A kolo druhé? S demokratickým davem*

¹⁰⁰KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 164 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰¹KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 165 ISBN 978-807-2154-289.

*hysterických Havelek a Havílků, kteří si neuvědomují nic, co jim sametový prezident opakuje týden co týden ve vypůjčených hovorech z Lán, netuší zbla z toho, co jim o demokracii pravil a dosud ze záhrobí tvrdí originál Tomáše Masaryka.*¹⁰² Důležité téma, kterému se věnoval, byl rozpad ČSFR, se kterým nesouhlasil. Své kritiky doplňoval porevoluční poezií a písňovými texty jako například *Idyla*, *Co říknou ti páni* nebo tak známá *Demokracie*. I tady nyní můžeme jen souhlasně pokyvovat, přestože tehdy ještě lidé nechápali, proč něco takového Kryl vůbec píše.

*„Co říknou ti všichni,
kdo dnes ti tu tleskají,
tehdy až mocní ti umlčí hlas?
Zas budou jen tančit, jak jiní jim pískají,
hopsat tak dlouho, až zlámou si vaz!”*¹⁰³

*„Demokracie rozkvétá, byť s kosmetickou vadou
Ti, kteří kradli po léta dnes dvojnásobně kradou
Ti, kdo nás léta týrali, nás vyhazují z práce
A z těch kdo pravdu zpívali dnes nadělali zrádce...
...Demokracie dozrává do žaludečních vředů
Bez poctivosti, bez práva a hlavně bez ohledů
A je to mýlka soukromá snad optického klamu
Že místo srdce břicho má
A místo duše tlamu”*¹⁰⁴

5.3 Formální a obsahová analýza Krylovy polistopadové tvorby

V polistopadové tvorbě Kryl využívá převážně spisovného jazyka. Ale přesto si pozorný čtenář může všimnout některých slov z obecné češtiny nebo také nářečí. Dále se zde objevují i archaismy jako třeba slova ermitráž, strouha aj. Krylova tvorba se vyznačuje širokou slovní zásobou, kterou si udržel a dále ji rozvíjel i v době pobytu v exilu. Používá velice neobvyklý slovosled, který může působit až básnicky a libozvučně *„Tak stejné, obdobné, podobné jsou starosti a otázky, jen důvěra v , osoby veřejné‘ strachy a*

¹⁰²KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 71 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰³KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 38 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰⁴KRYL, K. *Texty písni*. Praha: Torst 1998, str. 378-379.

obavy rozlišujeme, tentam je optimismus, tatam vůle něco změnit.“¹⁰⁵ Dále můžeme na té samé ukázce vidět i květnatost jeho projevu, díky používání mnohých přívlastků.

Krylova tvorba působí spíš jako úvahy nad danými tématy, které vyplývají z novin nebo dopisů, které četl. V těchto úvahách používá fakta ze současného politického dění uvádí také příklady z historie a srovnává je se současností. „*Listuji si v novinách už více než dva roky prý svobodných, i náš první sluha republiky si v novoročním projevu postěžoval na nemilosrdnost dozoru svobodného tisku. Oč lehčí to měl takový Caesar. Na tři roky se vydal na cesty: v pauzách mezi lenošením vybojoval se svými legiemi početné bitvy a upevnil rozšířené hranice a moc státu...*“¹⁰⁶. Někdy ovšem tyto skoky do minulosti působí velmi rušivě, dokonce až zmateně. Pro mladší generaci to může být dokonce složité vůbec si uvědomit, o čem v té dané části vůbec píše. „...*Československo pak vysílá jednotku do Arábie: snad na důkaz světovosti... Nositel Nobelovy ceny míru mezitím válkuje Pobaltí. Československo jednotku nevysílá, Organizace spojených národů je hluchá, slepá a němá. Jiný metr, zřejmě.*“¹⁰⁷ Dalším problémem souboru s názvem Země lhostejnost je, že se v některých částech můžeme jen dohadovat, o kom je v určitých částech řeč. Vzhledem k časovému odstupu od komentovaných událostí by bylo vhodné doplnit vydání souboru Země lhostejnost poznámkovým aparátem ozřejmujícím události a osoby, o nichž se v textu explicitně píše nebo je na ně naráženo.

V Krylově tvorbě se také objevují mnohé oxymorony, které používal pro zdůraznění vět či témat. Ukazuje absurditu jistých situací a tvrzení. Jako příklad můžeme uvést „*byl jsem pochvalně obviněn*“¹⁰⁸. Dále zde najdeme také hodně symbolů, ale také ironie a sarkasmů.

Každý Krylův článek působí, jako by vlastně psal dopis nějakému svému známému. V úvodu se se čtenářem podělí o to, kde zrovna je a co dělá, resp. co je důvodem toho, že se dal do psaní. „*Dočetl jsem dopisy, uvařil kávu – a přemítám, co že odpovědět; snad by byl nejlepší xeroxovaný polotovar, nad který bych vždy a jednotlivě nadepsal oslovení...*“¹⁰⁹ Dalším kontaktem se čtenářem jsou četné řečnické otázky a zakončení tématu slovy „To jsem se rozčílil“.

¹⁰⁵KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 70 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰⁶KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 20 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰⁷KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 11 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰⁸KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 27 ISBN 978-807-2154-289.

¹⁰⁹KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, str. 70 ISBN 978-807-2154-289.

Porovnáme-li Krylovy texty z počátků a ze závěru jeho tvůrčího období, můžeme vidět velkou změnu. Jako by se na něm podepsal pobyt na západě a návrat do nové, svobodné republiky, kde nefungovala cenzura. V textech z prvních dvou desek, tedy před odchodem do Německa, si člověk musel pravý smysl jeho písní domýšlet. Karel Kryl tam téměř nic neřekl přímo a jeho tvorba se vyznačovala melancholií a metaforami. Ovšem jeho poslední texty už tolik metaforické nejsou. Za to se toto jeho období vyznačuje především ironií a hořkostí, které vkládal do svých textů postupem času čím dál víc.

6 POKRAČOVATELÉ KARLA KRYLA

Karel Kryl svou tvorbou ovlivnil mnoho umělců, ale i obyčejných lidí. Mnozí chtěli na Krylovu tvorbu nějakým způsobem navázat a pokračovat v ní, nebo prostě jen připomenout jeho písně a společně si s publikem zavzpomínat. Mezi nejznámější patří Jaromír Nohavica a Daniel Landa, díky veřejnému vzpomínkovému koncertu, který každý z nich uspořádal. Nejsou ovšem jediní. Před pár lety se na české hudební scéně objevil mladý Tomáš Klus, který bývá dokonce označován za novodobého Karla Kryla, díky svým hloubavým textům. Zajímavostí je, že před několika lety se začal hudbě a poezii věnovat i Krylův mladší bratr Jan Kryl, který na svých vystoupeních prokládá vlastní písně básničkami a písněmi svého slavnějšího bratra.

6.1 Jaromír Nohavica

Jaromír Nohavica je písničkář, textař a překladatel, který se narodil v roce 1953 v Ostravě. Studoval střední všeobecně vzdělávací školu, poté v Brně střední knihovnickou a následující studium na Vysoké škole báňské Ostrava nedokončil. Za svůj život vystřídal několik zaměstnání, například pracoval jako dělník nebo knihovník, a poté se od 1981 se živil jako umělec na volné noze. Je zvláštní, že nemá žádné hudební vzdělání, sám se naučil hře na kytaru, housle, flétnu i tahací harmoniku. Začínal nejdříve jako textař s regionálními skupinami Atlantis, Noe, psal pro rockovou skupinu Majestic, spolupracoval s Českým rozhlasem v Ostravě a také s předními ostravskými zpěváky populární hudby. Jeho první veřejné vystoupení s vlastní tvorbou proběhlo v březnu 1982 na Folkovém kolotoči v Ostravě-Porubě, tehdy se vyhoupl na českou folkovou špičku. Zejména zaujal písní *Pánové nahoře*, která neskrytě útočí na nekontrolovanou vládu. Tento i další Nohavicovy texty vyvolaly pobouření tehdejších cenzorů a bylo mu poté bráněno svobodně se vyjadřovat. Celá tato záležitost vyvrcholila 1985, kdy byl pozván na Portu, ale nemohl vystoupit a musel opustit Plzeň. Je zvláštní, že se v době, kdy mu nevyšla jediná nahrávka a média o něj nejevila zájem, umístil v anketě Zlatý slavík v první desítce. Jeho tvorba kolovala formou amatérských ilegálních audionahrávek nebo opisem. Prvního oficiálního alba se Nohavica dočkal v roce 1988, jmenovalo se *Darmoděj*. Toto album je poskládané z koncertních záznamů z přelomu let 1987–88 a je to souhrn prvního vrcholného období jeho písničkářské dráhy. Roku 1989 vyšel výběr písní *Osmá barva duhy* a o rok později *V tom roce pitomém*. Dalším Nohavicovým albem je *Mikimauzoleum* a stalo se jedním ze stěžejních českých písničkářských alb. Další následovalo *Divné století*, díky němuž získal České gramy za desku

roku 1996 bez zařazení. Tím poprvé zvítězila folková deska. Jedná se o koncepční zamyšlení nad končícím stoletím, obsahuje i písně inspirované Ruskem a oblastí Balkánie a především výpověď zralého písničkáře. V letech 1994–95 se věnoval práci pro děti a soubornému vydání textů. Dále je Nohavica autorem textů i hudby pro různé divadelní inscenace v Těšínském divadle, pražském divadle Na Fidlovačce, ostravském Divadle Petra Bezruče aj. V roce 2000 natočil další album s názvem *Moje smutné srdce* laděné do folku, blues, šansonu a jazzu.

Nohavica je výjimečně talentovaný, je velice inteligentní, sečtělý a pracovitý. Koncerty bývají pro posluchače ojedinělým zážitkem, především protože patří k písničkářům, kteří dokáží své publikum uchvátit. Od folkové generace 60. let se výrazně odlišuje, protože je stylově obrácen spíše k východu: využívá prvky slovanské melodiky, náměty mnoha písní jsou ze slovanského prostředí, inspiruje se ruskou romantickou literaturou. Je to typ písničkáře, který je velice těsně spjatý s poezií a literaturou. Zhudebnil dílo českých básníků Františka Gellnera a Petra Bezruče, přeložil a interpretoval písně Vladimíra Vysockého, Bulata Okudžavy a Alexandra Bloka. Nohavica má velice bohatý slovník, cit pro melodičnost češtiny a pro osobitost jejích jazykových vrstev. Ve své tvorbě často reaguje na současný stav společnosti, ale zabývá se také historickou tematikou.

Karel Kryl a Jaromír Nohavica bývají často dáváni do jedné souvislosti a porovnávání, přitom oba dva jsou svou tvorbou specifictí. Společné rysy ovšem můžeme vidět v tvorbě na válečné téma a také v komentářích doby a společnosti.

Téma války se u těchto dvou autorů vyskytuje v různých podobách. Oba válku odsuzují a popisují ji jako nesmyslné vraždění. U obou můžeme najít v textech válku z pohledu historického jako například v *Dívčí válce* od Kryla a *Husitovi* od Nohavici. Oba popisují boj z pohledu bojujících mužů jako Krylova *Píseň neznámého vojína* a Nohavicův *Hrdina nebo dezertér*. A ani u jednoho z nich nechybí hlavní znaky války jako je boj, zbraně, smrt a strach. U obou autorů můžeme najít podobnost v pojetí obou autorů začátku bitvy, popisují zde vojáka putujícího do boje. Nohavica se na rozdíl od Kryla věnuje také okamžiku, kdy se schyluje k boji, popisuje pocity a myšlenky vojáka a vypětí před bitvou. Další rozdíl mezi těmito autory je v tom, že Nohavica nepíše jen o samotném putování do bitvy, ale i o boji a je možné tam vyzorovat přímou dějovou linii, zatímco Kryl popisuje spíše okolnosti provázející válku. K popisu konce války, oba autoři používají detaily prostředí, které jsou vykreslené velice důkladně.

Co se týká Nohavicovy politické a sociální kritiky, je podstatnou částí jeho tvorby období protestů proti komunismu. Na rozdíl od Kryla, který se více zaměřoval na společnost, protestoval hlavně proti komunistickému režimu, hloupým nařízením (*Leninova ulice*) a moci StB. Na rozdíl od Kryla se Nohavica vyjadřoval k problémům přímo a bez metafor, díky čemuž jeho kritice porozuměl opravdu každý. Jeho texty jsou obecně spíše jednoduché a úderné. Oba autoři měli stejný důvod ke vzniku tohoto typu tvorby, a to sdělit publiku svou pravdu. I v současné Nohavicově tvorbě můžeme najít kritiku (*Už zase bijou děti*), ta už ale často hraničí s parodií a komikou (*Pane prezidente*). Jako by člověka chtěl k vyslechnutí daného tématu přilákat vtipy.

Jména těchto dvou autorů máme spojené nejen díky podobným názorům odrážejících se v jejich tvorbě a specifickému stylu psaní, ale také díky koncertu Jaromíra Nohavici na počest Karla Kryla. Tento koncert se konal přibližně rok po Krylově smrti, na nádvoří hradu Helfštyna, kde byly zpívány pouze písně z Karlova repertoáru. Tehdy byl Nohavica osloven Petrem Rímským, který zrovna vydal zpěvník Krylových písní a. „*Bránil jsem se, bránil, ale málo. Byla to přeci jenom čest uctít památku kolegy skrze jeho nádherné písně. Přípravoval jsem se na to velmi pečlivě několik týdnů. Procházel jsem všechny Karlovy písně odshora dolů, vybíral ty méně známé i ty, bez nichž by ten koncert neměl smysl.*“¹¹⁰ Podobný projekt byl znovu zopakován také k desátému výročí úmrtí Kryla, a to v ostravském klubu Parník, jako živé rozhlasové vysílání.

6.2 Daniel Landa

Daniel Landa je známý český rockový zpěvák, herec a automobilový závodník, který se narodil 4. 11. 1968 v Praze. Jeho otec býval výborný autokrosový závodník a matka pracovala ve strojním podniku, přestože měla pouze základní vzdělání. Daniel Landa se od mládí chtěl stát hercem, a z toho důvodu vystudoval pražskou konzervatoř, obor hudebně-dramatický. Přesto se ale herectví tolik nevěnoval, rozhodl se spíše zaměřit na hudbu. Především se proslavil jako zakladatel skupiny Orlik a po rozpadu této kapely se začal věnovat sólové dráze. Ovšem nevěnuje se pouze hudbě, píše scénáře a hudbu k filmům a po svém po otci zdědil lásku k rychlým autům. V roce 1994 se oženil s Mirjam Müller, se kterou spolupracuje na různých projektech a má s ní tři dcery.

¹¹⁰ NOHAVICA, J. Dál se háže kamením. *Jaromír Nohavica* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: http://www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/dal_se_haze_kamenim/dal_haze_kamenim.htm.

Daniel Landa začal svou hudební kariéru jako potetovaný skinhead ve skupině Orlík s hercem Davidem Matáskem. Několik z jejich písní bylo rasisticky motivovaných jako například *Bílá liga*. Skupina ovšem kritizovala také minulý režim, díky čemuž se staly oblíbenými a získali mnoho fanoušků. Koncerty začali navštěvovat skinheadi a neonacisté a během vystoupení se často strhávaly rvačky. Landa musel někdy předčasně ukončit koncerty. Orlík začal být brán jako rasistický a fašistický. Proti tomuto nařčení se snažili bránit, a to i v písních jako *Faschos* nebo *Zpráva pro tisk*. Tato kampaň ale nezabírala a skupina se rozpadla.

Svou sólovou dráhu Landa odstartoval roku 1992 deskou *Valčík*, potom pokračovala rozsáhlá diskografie, z níž můžeme uvést například *Chci ply dobrý víly*, *Pozdrav z fronty a 9 mm argumentů*. Za svou tvorbu získal mnoho zlatých a platinových desek a roku 2000 byl vyhlášen EMI jako nejúspěšnější český autor za posledních deset let a také se stal již dvakrát stříbrným slavíkem.

Daniel Landa se dále také věnuje muzikálům. Roku 1996 napsal společně s manželkou scénář a hudbu k muzikálu *Krysař* a později také muzikály *Tajemství* a *Touha*.

Stejně jako Nohavica se Landa zasloužil o to, aby Češi nezapomněli na Karla Kryla. Roku 2004 proběhl v kostele Sv. Petra a Pavla v Praze koncert Večer s písněmi Karla Kryla pro Český národ. Interpretoval zde některé Krylovy písně a díky velkému úspěchu také vydal CD a DVD. Za celý tento projekt byl velice kritizován, a to pravděpodobně díky své minulosti. Peníze z koncertu ale nešly do Landovy kapsy, tento zisk věnoval na výstavbu dětského hřiště na Vyšehradě. Výběr písní na tento koncert byl velice odlišný od výběru Nohavici pár let před tím. Nohavica se tento výběr komentoval takto: „*Jak jsme rozdílní v životě, tak jsme byli rozdílní i ve výběru písní, které nás oslovovaly. Daniel si vybral ty vojácké, kterých má Karel Kryl spoustu. Vlastně většina jeho nejkrásnějších nesmrtelných songů je plná války, tanků, kvérů, kapitánů a všech malých neznámých vojáků, kteří jsou skřípnuti koly dějin. Kdo vyčítá Landovi to, že zpívá Kryla, nepochopil z Kryla vůbec nic.*“¹¹¹ Vznikly ale také názory, že Landa Krylovy texty jednoduše vykrádá, pravděpodobně k tomu přispělo hraní písně *Morituri te salutant* i na jiných Landových koncertech a její zařazení do rádiových hitparád. Samotný koncert navíc nebyl přístupný veřejnosti, ta se k repertoáru dostala jen zprostředkovaně na CD a DVD.

¹¹¹ NOHAVICA, J. Dál se háže kamením. *Jaromír Nohavica* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: http://www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/dal_se_haze_kamenim/dal_haze_kamenim.htm.

Ovšem i Landovu vlastní tvorbu ovlivnil Karel Kryl. Asi nejvíce tento vliv můžeme pozorovat na písních z desky *Pozdrav z fronty*, která byla vydána roku 1997. Daniel se na tomto albu pokusil vyrovnat se svým postojem k organizovanému násilí, válce. Ve všech jedenácti písních se zabývá násilím, nesmyslností války a utrpením, které válka přináší především obyčejným lidem. Landa, stejně jako Karel Kryl ve svých vojensky zaměřených textech, se nezabýval pouze jedním určitým momentem dějin. V jeho písních můžeme poznat události první světové války (*Pozdrav z fronty*, *Muži s padáky*), válečné vřavy minulých století (*Moravské pole*), mobilizaci v roce 1938 (*1938*), ale také současný svět násilí, brutality a nesmyslných kriminálních deliktů (*O marnosti*).

Landa i Kryl v těchto svých textech popisují pocity vojáka před bitvou a okolnosti, předcházející bitvě (*Nesmí spustit z očí silnici. - Prst na spoušti, hlídá hranici. - Přesně tak, jak řekl velitel: vyčkávat až přijde nepřítel. - Zbraně chladí v rukou víc než led, - potom přišel rozkaz nestřílet¹¹²*) i pocity vojáka po skončení bitvy (*Pak nastane klid a my snad můžem jít - každě do své díry bez boha a víry. - Z ušlápnutejch branců zbyla banda kanců!¹¹³*). Ale Landa se nebojí věnovat i boji samotnému (*Když potom měsíc ozářil stín. - Vylezl ten střelec z ostružin. - Natáhnul, zamířil, vypálil. - A úplně přesně strefil cíl¹¹⁴*).

Oba autoři si nepotrpí na spisovnou formu jazyka. Nespisovnými a vulgárními výrazy dodávají svým veršům důraz. U Kryla je známý poslední verš z *Písně neznámého vojína* (*Co mi to říkáte? Že šel bych zas? Rád? - Odpověď čekáte? Nasrat, jo, nasrat!¹¹⁵*) u Landy můžeme podobný projev vidět v písni *Vodrhovačka* z desky *Chcíply dobrý víly* (*Kde sranda končí, průser začíná¹¹⁶*).

Na již zmíněnou desku *Pozdrav z fronty* se objevili mimo jiné i reakce, že zde Landa propaguje násilí a válku, přestože znění těchto písní je přesně opačné. Už to, že desku věnoval E. M. Remarqueovi, svědčí o opaku. Sám Landa dokonce v jednom z rozhovorů přiznal, že neví, jestli by měl tu odvahu, aby šel do zákopu, a tak je nesmírně rád, že je mír.

¹¹²LANDA, D. 1938. In: *Daniel Landa* [online]. 1997 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.daniel-landa.cz/text-pisne/1938/112/>.

¹¹³LANDA, D. *Pozdrav z fronty*. In: *Daniel Landa* [online]. 1997 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.daniel-landa.cz/text-pisne/pozdrav-z-fronty/28/>.

¹¹⁴LANDA, D. *Muži s padáky*. In: *Daniel Landa* [online]. 1997 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.daniel-landa.cz/text-pisne/muzi-s-padaky-a-detskym-sborem/69/>.

¹¹⁵*Písně Karla Kryla od A do Ž, Tráva*. vyd. RÍMSKÝ, Petr. Brno: Hitbox, 1995, s. 156

¹¹⁶LANDA, D. *Vodrhovačka*. In: *Daniel Landa* [online]. 1995 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.daniel-landa.cz/text-pisne/vodrhovacka/97/>.

Co se týká vystupování na koncertech a celkově znění písní na studiovém albu, tito dva hudebníci se velice liší. Zatímco Kryl působil jednoduše, prostě si stoupl před publikum s kytarou a zpíval, Landa si potrpí na větší show pro fanoušky. Jeho písně jsou často doprovázeny celým orchestrem, doprovodnými zpěváky a výjimkou není ani dětský sbor, který můžeme slyšet například v písni *Muži s padáky*.

6.3 Tomáš Klus

Tomáš Klus je český herec, zpěvák, autor písní a bývalý vrcholový sportovec, který se narodil 15. května 1986 v Třinci.

Jako dorostenec se věnoval modernímu pětiboji družstev, kde v roce 2002 získal zlatou medaili na dorosteneckém mistrovství Evropy. V rozhovorech často vtipkuje, že je to jediný sport, ve kterém člověk nemusí vynikat. Stačí být průměrný ve více disciplínách a on sám byl prý průměrný ve všech těchto disciplínách. Díky sportu, kterému se věnoval do svých osmnácti let, se přestěhoval do Prahy. Poprvé o sobě veřejnosti dal vědět roku 2007, kdy vyhrál s písní *Dopis*, pěveckou soutěž Czechtalent ve Zlíně. A hned další rok mu firma Sony BMG vydala jeho první album *Cesta do záhu(d)by*. Ve stejné době také napsal a nahrál hudbu pro film *Anglické jahody*. V roce 2009 vydal své druhé album, *Hlavní uzávěr splínu* a spolu s ním vyšel i jeho zpěvník *Já, písničkář*, obsahující písně z prvního a druhého CD. V září 2011 vydal svoje zatím nejnovější album *Racek*.

Za svou krátkou kariéru už stihl získat několik ocenění. V roce 2010 se stal zpěvákem roku hudebních cen Óčko a Anděl a v letech 2011 a 2012 získal stříbrného a zlatého Českého slavíka.

Mimo jiné také podporuje charitativní projekty. O Velikonocích roku 2011 běžel v České televizi pořad Klus pro Kuře, kde vystoupil jako moderátor i jako jeden z interpretů.

V září 2012 úspěšně ukončil studium herectví na Divadelní fakultě Akademie múzických umění (DAMU). Jako herce jej bylo možno vidět například v seriálu *Hop nebo Trop* a ve filmech *Šejdrem* a *Rytmus v patách*. Také si zkusil zahrát svou vysněnou roli, a to prince Jakuba ve vánoční pohádce *Tajemství staré bambitky*. Dále účinkoval na scéně školního divadla DISK ve hrách *Malá mořská vila*, *Kazimír a Karolína*, *Tartuffe*, *Markéta Lazarová* a *Racek*.

Tomáš Klus svou tvorbou navazuje na domácí písničkářskou tradici. Mezi své největší oblíbence řadí Jaromíra Nohavicu, Karla Kryla a kapelu Mňága & Žďorp. Pro jeho tvorbu je typický důraz na text a melodii, spolu s vlivy předchůdců a jeho vlastním výrazem. V návaznosti na naši písničkářskou tradici se ve svých textech nebrání komentování situace ve společnosti.

Již od dětství Klus se svou rodinou navštěvoval folkové koncerty a tak není divu, že právě k tomuto stylu má blízko. Svou vlastní tvorbu zahájil spíše milostně laděnými texty. Mezi prvními texty najdeme především písně o lásce a věnované dívkám. „*Tomáš Klus zatím vydal tři desky a devět písniček na nich má ženské jméno. Proč?*“ - „*Protože žena je prostě inspirace. Zajímavé je, že pod většinou z těch písniček není konkrétní žena. Jak se tak poslouchám, tak se musím sám označit, za milovníka patosu, ale dobře, já to řeknu. Bůh musel být génius, neboť ho napadla žena. A všichni, kteří tvrdí, že nenachází inspiraci v ženách ve všech pádech, ti všichni lžou.*“¹¹⁷ Což je názor, který mají s Karlem Krylem společný.

Ovšem texty, díky kterým je Tomáš Klus přirovnáván ke Krylovi, jsou zaměřené jiným směrem. Jedná se o písně zaměřené proti současné situaci u nás a o kritiku politiků. Asi nejznámější je *Panubohudooken*, která trhala rekordy v rádiových hitparádách. Samozřejmě se nedá srovnávat nesrovnatelné a většinu doby, ve které Karel Kryl žil, Tomáš Klus ani nezažil. V současnosti už může každý autor dát do svých textů cokoli. Už nemusí přemýšlet nad cenzurou, nebo trestním stíháním. A přesně toho se snaží Klus využít a svými písněmi lidem něco říct. Ale ve chvíli, kdy se zaměří na nějaké hlubší téma, jako by to ubralo kvalitě jeho textu a z poetických veršů vznikají uměle šroubované říkanky. (*Za co, Pane Bože, za co, trestáš tento prostý lid? - Za co, Pane Bože, za co, nechals nás se napálit? - Za co, Pane Bože, za co? Zas čtyři roky v prdeli. Za co, Pane Bože, za co? Omluv mě, že jsem tak smělý.*¹¹⁸). Dalším velkým mínusem této písně je, že na studiové nahrávce se chtěl nejspíše co nejvíc přiblížit posluchačům a tak v průběhu celé písně jsou slyšet zvuky typické pro hospodu jako výkřiky lidí, cinkání sklenic a podobně. Pravděpodobně tím chtěl zdůraznit verš *Přes to všechno, co lid v tom kraji zažívá, - probíhaj všechny nepokoje v pajzlu u piva*¹¹⁹. I přes tento nedostatek je Tomáš Klus velice oblíbený a málokterý současný český interpret

¹¹⁷ LUPTÁKOVÁ, V. Tomáš Klus: „Jsem asi jediný, kterému z koncertu odešlo víc lidí, než přišlo“. *Český rozhlas 2 - Praha* [online]. 29.3.2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/praha/jejakaje/_zprava/tomas-klus-jsem-asi-jediny-kteremu-z-koncertu-odeslo-vic-lidi-nez-prislo--1038757.

¹¹⁸ KLUS, T. *Racek*, Pánubohudooken [CD]. SONY Music, 2011 [cit. 2013-04-05].

¹¹⁹ KLUS, T. *Racek*, Pánubohudooken [CD]. SONY Music, 2011 [cit. 2013-04-05].

s ním může soupeřit. Samozřejmě tato píseň nemá jen nedostatky a i přes ně se stala velice oblíbenou a hodně lidí donutila k zamyšlení, o což Klusovi šlo především. (*Nutno ještě říct k tomu všemu, - hledá mnohý nešťastník řešení v extrému - a tak bacha na Rudé koalici, - vzpomeňme, jaká je po třešních stolice. - Nedávno přišla jedna děsivá zpráva, - že se zase valí dělníci, tentokrát zprava, - poznávacím znamením jsou holé hlavy, - neznalost dějin a ústavy.*¹²⁰)

Další významnou písní je *Malčik*, která vznikla k filmu *Anglické jahody*. Sám Klus jí na svém koncertu označil za poctu Karlu Krylovi. Tato píseň pojednává o období příjezdu Sovětských vojsk do ČSR v roce 1968. (*Na betonové louce u lesa z paneláků - kluci rvou se a čmáraj do letáků. - Pozdravy padlým staví se do šiku - a do cesty hlavním, už není úniku. - A nad postýlkou visí věštba neradostná, - přijela sem cizí kněžna a zlost má. - Zabírá si pro svůj spánek ulice i domy. - Dvorní dámy bez pozvánek rozezněly zvony. - V plechové skříni, uvěznění - vlastními otci a syny, žereme ostružiny. - Krok sun krok, v řadách jdem pro pokrok. - Nápisy na zdi hyzdí pěticipé hvězdy.*¹²¹) Přestože tuto dobu sám nezažil, vystihl přesně její atmosféru, a i když refrén je trochu jednodušší (*Malčik moj, malčik moj, - kakoj ty balšoj geroj. - Malčik moj, malčik moj, - kakoj ty balšoj geroj.*¹²²), celkové kvalitě to nijak neubírá. Oproti Panobohudookenu už nezní tak uměle a je spíše sympaticky melodická, rytmická a chytlavá.

V neposlední řadě mezi Klusovy tak zvané protestsongy patří také píseň *Iniciativní*, ve které si mimo jiné pohrává se jmény současných politiků (*Hlavní je nedělat proBěmy*¹²³) a naráží na politické skandály (*Kočí místo otěží svírá diktafon*¹²⁴) v naší republice. Pro tento text je příznačné hraní si se slovy (*Nebát se lhát, toť Věc Veřejná*¹²⁵), upozorňování na chyby současné vlády (*Jsem poněkud na vážkách, - jak plesniví Hrad za Vaška*¹²⁶) a také na čím dál

¹²⁰ KLUS, T. *Racek*, Pánubohudooken [CD]. SONY Music, 2011 [cit. 2013-04-05].

¹²¹ KLUS, T. *Hlavní uzávěr splínu*, Malčik [CD]. SONY Music, 2009 [cit. 2013-04-05].

¹²² KLUS, T. *Hlavní uzávěr splínu*, Malčik [CD]. SONY Music, 2009 [cit. 2013-04-05].

¹²³ KLUS, T. *Iniciativní. Karaoke texty* [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

¹²⁴ KLUS, T. *Iniciativní. Karaoke texty* [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

¹²⁵ KLUS, T. *Iniciativní. Karaoke texty* [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

¹²⁶ KLUS, T. *Iniciativní. Karaoke texty* [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

více procent pro komunisty u voleb (*Kdo seje bacily, ať sklízí třešně... Co bylo dříve, už zase máme tu, - zdobíme chlívek tapetou sametu. - Včil druhou nohou do těže řeky.*¹²⁷)

Další zajímavostí je Klusova záliba v improvizaci, kterou se baví fanoušky na koncertech. Při vstupu na koncert mají lidé možnost napsat na lístek námět na improvizovanou píseň, poté se jeden z lístků vylosuje a Klus začne přímo na podiu vymýšlet text, za doprovodu Jiřího Kučerovského na kytaru.

6.4 Shrnutí

V této kapitole jsem představila Jaromíra Nohavici, Daniela Landu a Tomáše Kluse, kteří jsou ovlivněni tvorbou Karla Kryla a pokusila jsem se najít stejné prvky v porovnání s Krylovou tvorbou, ale také jejich rozdíly. Pro toto srovnávání mi posloužili Krylovi texty s vojenskou a politickou tematikou. Zatímco u Nohavici se dá pracovat s oběma tématy, u Landy šlo o vojenské texty a u Kluse zase jen o politické. Tvorba všech těchto autorů je velice odlišná, přestože mají často podobné či stejné tematické zaměření i smýšlení. Každý z nich v textech používá své originální a specifické prvky.

¹²⁷KLUS, T. Iniciativní. *Karaoke texty* [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

7 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažila splnit cíle, které jsem si stanovila na začátku. Mým cílem bylo přiblížit osobu a dílo Karla Kryla v porevolučních letech a poukázat na možné shody a odlišnosti v tvorbě Karla Kryla a Jaromíra Nohavici, Daniela Landy a Tomáše Kluse. Největší díl jsem ale věnovala Karlu Krylovi jako takovému, jeho životnímu příběhu, pocitům, myšlení, názorů a v neposlední řadě také tvorbě. Byl to malý člověk, neměřící ani 160 centimetrů, ale svou osobností a názory svou výšku několikrát překonal.

Zajímavá pro mě byla práce s knihou Země lhostejnost, což je soubor Krylových politických komentářů, vycházejících v letech 1991-94 v regionálních periodikách. I přes vznik této knihy o člancích stále málokdo ví, a proto doufám, že i díky mé práci se s nimi seznámí širší veřejnost.

Ve své práci jsem chtěla připomenout památku tohoto velkého básníka, protože v dnešní době pomalu upadá v zapomnění.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

8.1 Knihy

ČERMÁK, M. *Nanebevzetí Karla Kryla*. Praha: Academia 1997, 157 s. ISBN 80-200-0661-3.

HVÍŽĎALA, K. *Výpověď*. Praha: Ivo Železný 1995, 205 s. ISBN 80-237-2125-9.

KLIMT, V. *Akorát že mi zabili tátu: příběh: Karla Kryla*. Praha: Galén, 2010, 383 s. ISBN 978-807-2626-496.

KRYL, K. *Půlkacíř*. Vyd. 3., pozmeněné. Voznice: Leda, 2009. 269 s. ISBN 978-80-7335-194-6.

KRYL, K. *Texty písní*. Praha: Torst 1998, 523 S. ISBN 80-7215-076-6.

KRYL, K. *Země Lhostejnost*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012, 172 s. 164 ISBN 978-807-2154-289.

PROKEŠ, J. *Nebýt stádem Hamletů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1994, 259 s. ISBN 80-210-0871-7.

8.2 Periodika

AUTOR NEUVEDEN. „Hádám ma privíta pan Mečiar“. *Nový čas*, 1992, 2, č. 284, 2.12. str. 2.

AUTOR NEUVEDEN. Beseda s Karlem Krylem. *Rudé právo*, 1989, 69, č. 283, 1.12., str. 8. ISSN 0032-6569.

BURDA, J., LEVÝ, J., Klub slušných člověků. *Práce*, 1993, 49, č. 247, 23.10., str. 1. ISSN 0231-6374.

ČERMÁK, M. Mám kus srdce ve světě. *Ahoj na sobotu*, 1993, 24, č. 22, 31.5., str. 16. ISSN 0323-0910.

ČERMÁK, M. Říkám nepříjemné i příjemné věci, ale stále reaguji na svět. *Reflex*, 1993, 14, č. 13, 22.3., str. 39 ISSN 0862-6634.

ČERMÁK, M. Vyléčit rakovinu. *Signál*, 1990, 26, č. 10, str. 7. ISSN 0037-492X.

ČIERNA, M. Demokratická je iba opozícia. *Nové slovo*, 1991, 1, č. 13, 27.12., str. 6-7. ISSN 0469-0494.

FIDLEROVÁ, A. Proti legendám a slepé víře. *Nová pravda*, 1991, 2, č. 46, 23.2., str. 1. ISSN 1803-1641.

GRÜNTHALOVÁ, P. Karel Kryl zpět k umlčení. *Necenzurované noviny*, 1993, 3, č. 12, str. 5. ISSN 1212-8864.

HÁBER, S. On nie je šašo. *Smena*, 1993, 46, 10.9.

HODAČ, J. Kryl nohama nahoru (Anžto u protinožců). *Západ [Kanada]*, 1984, č. 1, únor, str. 14.

HOMOLOVÁ, Z. Bůček se zelím neznamená všechno. *Verejnosť*, 1990, 1, č. 79, příloha str. 2.

HOVORKOVÁ, I. Karel Kryl si získal Hradečáky. *Východočeský večerník*, 1990, 1, 26. 3. ISSN 1212-2165.

HVÍŽĎALA, K. Se slzou na víčku. *Mladá fronta*, 1989, 47, č.281, 29.11., str. 5. ISSN 0323-1941.

ÍRA. Minuty poté s K. Gottem a K. Krylem. *Svobodné slovo*, 1989, 45, 6.12., č. 287. ISSN 0231-732X.

JIREŠ, R. Dialog nad Monology. *Melodie*, 1994, 32, č. 4, str. 5. ISSN 0025-8997.

JIREŠ, R., Nechtě jsem se stal tragédem národa. *Metropolitan*, 1992, 2, č. 20, 29.1., str. 15.

JIREŠOVÁ, B. Zpupný jedinec Karel Kryl. *Ring*, 1994, 2, č. 12, 29.3., str. 10. ISSN 1211-4464.

KLÍMA, J. HEJRAL M. O 21. Srpnu, emigraci, mafii (a modré mercedesce) s Karlem Krylem. *Svět motorů*, 1990, 44, č. 2, str. 23. ISSN 0039-7016.

KLÍMA, M. O víře v demokracii a toleranci. *Lidové noviny*, 1994, 7, č. 86, 13.4. str. 10. ISSN 0862-5921.

KLVAŇA, T., PEČINKA, B. Causa Karel Kryl. *Reflex*, 1990, 1, č. 35, 26.11., str. 44. ISSN 0862-6634.

- KŇAŽKO, M. *Práce*, 1991, 47, 27.6. ISSN 0231-6374.
- KOVAŘÍK, V. Bratříček za vrátky. *Mladá fronta*, 1989, 45, č. 290, 9.12., příl. Str. 2. ISSN 0323-1941.
- KRTILOVÁ, A. Jak se Karel Kryl... *Ostravský večerník*, 1989, 22, č. 245, 13.12., str. 4. ISSN 1212-7078.
- KRYL, K. Mimochodem... *Moravskoslezský den*, 1992, 3, 5.9. ISSN 0862-643X.
- KRYL, K. Timur a jeho parta. *Studentské listy*, 1990, 1, č. 14, srpen. ISSN 0862-6049.
- MOTL, T. První tiskovka s Karlem Krylem. *Melodie*, 1990, 28, č. 2, únor, str. 50-51. ISSN 0025-8997.
- PASTERŇÁK, T. Kryl opět v Bratislavě. *Smena*, 1990, 43, č. 58, 9.3., str. 2.
- PEČINKA, B. Malý velký muž. *Studentské listy*, 1990, 1, č. 19, 22.10., str. 3. ISSN 0862-6049.
- PEŇAS, J. Zborcený Kryla tón. *Lidová demokracie*, 1993, 49, č. 262, 11.11., str. 9. ISSN 0323-1143.
- POLÁK, M. Moje písničky už jsou zase aktuální. *Venkov*, 1992, 3, č. 154, 2.7., str. 3. ISSN 0862-7142.
- PSOTA, J. Nechci být ministrem. *Rozkvět*, 1993, 2, prosinec. ISSN 1210-2490.
- REMEŠOVÁ, M. Budu o vás zpívat písničky. *Lidová demokracie*, 1989, 45, č. 283, 13.12., str. 7.
- SLÁNSKÝ, R., Hon na Karla Kryla. *Naše rodina*, 1990, 45, č. 4, leden, str. 12. ISSN 0323-2743
- SMÍŠEK, Z. Země závist. *Právo*, 1992, 2, 3.1.
- STEJSKALOVÁ, J. Zase mi říkají, že to vidím příliš černě. *Večerní Praha*, 1992, 2, č. 193, 2.10., příloha str. 4. ISSN 1210-1117.
- ŠINDLEROVÁ, N. Kúsok ostnatého drotu nosí v púzdre na kytaru. *Rol'nické noviny*, 1993, 18.1.

ŠPIDLA, J. Písnička je jako dítě, které se narodilo a jde si svou cestou. *Vyškovské noviny*, 1992, 3, č. 34, 28.8., str. 1-3. ISSN 1213-3698.

ŠUSTROVÁ, P. Nesplatili jsme Vratislavi svůj dluh. *Lidové noviny*, 1999, 12, 12.11. ISSN 0862-5921.

URBÁNEK, J. Já jsem těch jedenadvacet let nepromarnil. *Kurs 99*, 1990, 1, č. 1, str. 8-9. ISSN 0862-6774.

VELÍŠEK, V. Kam jdeme. *Květy*, 1991, 1, č. 48, 28.11., str. 11. ISSN 0862-898X.

VESELÝ, P. Bratříček v Mníšku pod Alpou. *Mladý svět*, 1990, 32, č. 8, 19.2., str. 21. ISSN 0323-2042.

VONDRÁČEK, P. Karel vizionář. *Reflex*, 1992, 14, č. 46, str. 12. ISSN 0862-6634.

ZEMENOVIČOVÁ, Z., BORSKÝ, D. To bych teda moc brzo rád. *Verejnosť*, 1989, 1, č. 3, 22.12.

8.3 Internetové zdroje

BALADRÁNOVÁ, M. Báseň versus text k hudbě (1. část), *Opičí revue*. [online]. 2011, 7.3.2011. Dostupné z: <http://opicirevue.cz/obsah/basen-versus-text-k-hudbe-1-cast>.

BŘEZINA, David. Referendum by tehdy nemělo smysl, řekl Klaus k rozdělení Československa, *iDNES*. [online]. 18.9.2012. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vaclav-klaus-v-rozhovoru-k-rozdeleni-ceskoslovenska-p0k-/domaci.aspx?c=A120818_230319_domaci_brd.

KLUS, T. Iniciativní. *Karaoke texty* [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.karaokearty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555>.

LANDA, D. 1938. In: *Daniel Landa* [online]. 1997. Dostupné z: <http://www.daniel-landa.cz/text-pisne/>

LUPTÁKOVÁ, V. Tomáš Klus: „Jsem asi jediný, kterému z koncertu odešlo víc lidí, než přišlo“. *Český rozhlas 2 – Praha*. [online]. 29.3.2012. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/praha/jejakaje/_zprava/tomas-klus-jsem-asi-jediny-kteremu-z-koncertu-odeslo-vic-lidi-nez-prislo--1038757.

NOHAVICA, J. Dál se háže kamením. *Jaromír Nohavica*. [online]. Dostupné z: http://www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/dal_se_haze_kamenim/dal_haze_kamenim.htm.

8.4 Ostatní zdroje

KLUS, T. *Racek* [CD]. SONY Music, 2011.

KLUS, T. *Hlavní uzávěr splínu* [CD]. SONY Music, 2009.

KRYL, K., SPEVÁK, F. *Filmový portrét (videokazeta)*. Praha: Bonton 1991.

MERTA, V. *Vzpomínky na Karla Kryla*. Praha: Československá televize 1994.

RAKUŠANOVÁ, L. *Rozhovory s V. Klimentem*. Praha, 13.9. 2003

ŠPAČKOVÁ, J. *Host do domu*. Český rozhlas 4.1.1993.

9 ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea Kolmanová
Katedra:	Českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012/2013

Název práce:	Život a dílo Karla Kryla po roce 1989 a jeho vliv na současné tvůrce a interprety
Název v angličtině:	Life and work of Karel Kryl after 1989 and his influence on contemporary creators and interpreters
Anotace práce:	Tématem této bakalářské práce je přiblížit život Karla Kryla po roce 1989, porevoluční tvorbu a ukázat jeho vliv na současné interprety. Pro tento účel jsem využila texty tří slavných českých hudebníků, Jaromíra Nohavici, Daniela Landy a Tomáše Kluse.
Klíčová slova:	Karel Kryl, porevoluční tvorba, Jaromír Nohavica, Daniel Landa, Tomáš Klus.
Anotace v angličtině:	The topic of this Bachelor work is introduce a life of Karel Kryl after 1989, postr-revolutionary output and show his influence on current artists. For this purpose, I used the text soft three famous Czech musicians, Jaromír Nohavica, Daniel Landa and Tomáš Klus.
Klíčová slova v angličtině:	Karel Kryl, post-revolutionary output, Jaromír Nohavica, Daniel Landa, Tomáš Klus.
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	Český jazyk